

PARTSEKONOMERNAS RAPPORT 2024

EN RAPPORT FRÅN PARTSEKONOMERNA, JUNI 2024

Förord

I samband med Industrirådets möte den 14 juni 2016 infördes ett antal ändringar i Industriavtalet. Bland annat gavs en grupp partsekonomer följande uppdrag.

Partsekonomerna ska fortlöpande samarbeta angående de ekonomiska förutsättningarna och andra konkurrensförhållanden som gäller för den svenska industrin i en global ekonomi och marknad. Partsekonomerna ska årligen utarbeta en rapport till Industrirådet i dessa frågor. Vid väsentliga förändringar av gällande omständigheter ska partsekonomerna omedelbart gemensamt bedöma de troliga effekterna.

Härmed presenterar partsekonomerna 2024 års rapport. Arbetet är i och med detta utfört i enlighet med Industriavtalet.

Stockholm i juni 2024

Erik Spector
Teknikföretagen

Tobias Brännemo
Unionen

Erica Sjölander
Facken inom industrin

Kerstin Hallsten
Industriarbetsgivarna

Innehåll

Förord.....	3
Innehåll	5
1. Inledning	9
2. Produktionsutveckling inom industrin	10
2.1 Industrins produktionsutveckling i Sverige.....	10
2.2 Produktionsutvecklingen jämfört med andra regioner/länder	13
2.3 Utvecklingen inom olika industribranscher i Sverige.....	15
3. Sysselsättningsutveckling inom industrin	17
3.1 Sysselsättningsutvecklingen i Sverige	17
3.2 Utvecklingen i andra regioner/länder.....	19
3.3 Sysselsättningsutvecklingen i ett antal industribranscher.....	20
4. Industrins produktivetsutveckling.....	22
4.1 Produktivetsutvecklingen inom industrin i Sverige	22
4.2 Industrins produktivetsutveckling i Sverige och internationellt.....	24
4.3 Svenska industribranscher.....	24
5. Pris- och växelkursutveckling.....	25
5.1 Producent- och konsumentprisindex.....	25
5.2 Utveckling och samvariation för industrins priser	27
5.3 Terms of Trade.....	29
6. Löner, arbetskraftskostnader och enhetsarbetskostnader inom industrin	30
6.1 Nivå för arbetskraftskostnader och löner i Sverige	30
6.2 Ökningstakt för lön och arbetskraftskostnad (i lokal valuta).....	31
6.3 Arbetskraftskostnadsutveckling i gemensam valuta	33
6.4 Enhetsarbetskostnader och relativa enhetsarbetskostnader.....	34
7. Lönsamhet och investeringar	36
7.1 Lönsamhet inom industrin i Sverige	36
7.2 Investeringar i Sverige och i andra länder	38
8. Inköpschefsindex och ledande indikatorer	40
8.1 Indikatorer för industrin i Sverige.....	40
8.2 Indikatorer för industrin i konkurrentländer	41

Sammanfattning

Inledning

- Fortsatt svag efterfrågan från omvärlden gör att svensk export väntas växa långsamt i år men ta lite mer fart 2025. Den fortsatta utvecklingen av den globala ekonomin är osäker.

Industrins produktion har ökat något mer i Sverige än i Euroområdet sedan 2017

- Under slutet av 2022 samt under 2023 sjönk förädlingsvärdet i industrin och årstillväxten för 2023 blev -5,8 procent. Jämfört med 2017 är industriproduktionen nu drygt 10 procent högre mätt i fasta priser men nästan 50 procent högre i löpande priser.
- Svensk industriproduktion utvecklades från 2017 och fram till pandemins utbrott ungefär i linje med andra länder enligt nationalräkenskaperna och något bättre enligt industriproduktionsindex. Under pandemin var utvecklingen något mer gynnsam i Sverige än i jämförda länder men förädlingsvärdet har sedan dämpats från och med 2022.
- Förändringar i metoden för hur statistiken tas fram har gjort att skillnaden mellan industriproduktion och förädlingsvärde inom industrin har ökat. Detta, tillsammans med revideringar av statistiken och svagt dataunderlag för förädlingsvärdet på branschnivå, försvårar analysen.

Sysselsättningen i industrin har sammantaget ökat sedan 2017

- Efter att ha minskat med 10 000 personer under pandemins inledning ökade antalet sysselsatta inom industrin med 25 000 personer fram till 2022 och har varit relativt konstant sedan dess. Antalet industrisysselsatta är därmed nu fler än innan pandemin.
- Antalet personer som sysselsätts med att producera industrins produkter, det vill säga personer som arbetar direkt i produktionen och de som sysselsätts av industrins underleverantörer uppgick 2020 till nästan 800 000 personer.
- Sysselsättningsutvecklingen skiljer sig mellan olika delbranscher. Jämfört med 2017 har sysselsättningen ökat mest i gruvindustrin, följt av motorfordonsindustrin, tele- och elektronikindustrin samt kemisk industri. Sysselsättningen har minskat inom trävaruindustrin, stål och metall samt plast och gummi.

Volatil utveckling av industrins produktivitet

- Coronakrisen, kriget i Ukraina och de ekonomisk-politiska motreaktionerna på dessa kriser har orsakade våldsamma svängningar i produktiviteten under senare år. Produktionen har svängt betydligt mer än antal arbetade timmar, vilket är normalt om krisen inte bedöms bli allt för långvarig.
- I början av 2024 var produktionen per arbetad timme i tillverkningsindustrin cirka 15 procent högre än 2017. Under denna period har tillväxten i produktiviteten i Sverige varit starkare än i Eurozonen och Tyskland.

- Då en stor del av denna period har påverkats av ett antal chocker är det svårt att uttala sig om tillväxten i produktiviteten ur ett mer strukturellt perspektiv.

Inflationen tillbaka på målet igen efter de senaste årens stora uppgång

- Under åren 2017-2019 var inflationen enligt KPIF mycket nära målet på två procent. I den största inflationsuppgången på flera decennier steg inflationen till att vara över 10 procent i slutet av 2022. Under 2023 föll inflationen snabbt tillbaka och KPIF har sedan februari 2024 varit nära målet igen. Den genomsnittliga inflationen enligt KPIF har sedan 2017 varit 3,2 procent.
- Utvecklingen har varit likartad för producentpriserna, men som vanligt har svängningarna i producentpriserna varit större. Den årliga förändringstakten för PPI började sjunka i mitten av 2022 och hade därefter en snabbt nedåtgående kurva.
- Trots de lägre årliga förändringstalen den senaste tiden är nivån på såväl konsument- som producentpriser kvar på den betydligt högre nivån som nåddes i och med den stora uppgången.
- Kronan har gradvis försvagats sedan 2017 vilket har bidragit till stigande inflation.
- Terms of trade var i början av 2024 något under 2017 års nivå för industrivaror totalt medan den var något över 2017 års nivå för tillverkade varor. Förändringarna under hela perioden har dock varit små.

Svensk arbetskraftskostnad i nivå med Västeuropa

- Arbetskraftskostnaderna i svensk industri ligger 2023 lägre än i Tyskland och på liknande nivå som euroområdet och Västeuropa mätt i gemensam valuta.
- Svensk industri har i genomsnitt perioden 2017-2023 haft en något lägre ökningstakt av arbetskraftskostnaderna jämfört med Västeuropa, Euroområdet och Tyskland. Jämfört med Finland har de svenska arbetskraftskostnaderna ökat snabbare under perioden.
- Växelkursen har stor inverkan på hur den relativa arbetskraftskostnaden utvecklas i gemensam valuta.
- Enhetsarbetskostnader tar hänsyn inte bara till hur arbetskraftskostnaderna utvecklas utan även till förändringen av produktiviteten.
- Mätt i nationell valuta har enhetsarbetskostnaderna i svensk industri ökat ungefär som i Tyskland men långsammare än i Finland och USA i genomsnitt under perioden 2017-2023.
- Mätt i gemensam valuta så har enhetsarbetskostnaderna ökat långsammare i Sverige även jämfört med i Tyskland. Förklaringen är den kraftigt försvagade svenska kronan.

Lönsamheten och investeringar påverkas av pandemin

- Industrins lönsamhet förbättrades år 2017 och 2018, det gäller särskilt avkastningen på eget kapital. År 2020 försämrades lönsamheten. 2021 steg lönsamheten både när det gäller rörelsemarginal och avkastning på eget kapital men den föll sedan tillbaka något under 2022.
- Under 2017–2020 låg industrins vinstandel nära ett långsiktigt genomsnitt. Sedan dess har vinstandelen stigit snabbt och har under de senaste tre åren

legat högre. Under 2023 sjönk vinstandelen något i förhållande till året innan och bedömningen är att den 2024 kommer sjunka ytterligare.

- De senaste åren har utvecklingen för investeringarna inom industrin varierat mellan olika länder. Svensk industri har ökat maskininvesteringarna snabbare än i USA och Tyskland under senare år.

Inköpschefsindex har vänt upp under senare tid medan KI:s indikator rört sig sidledes

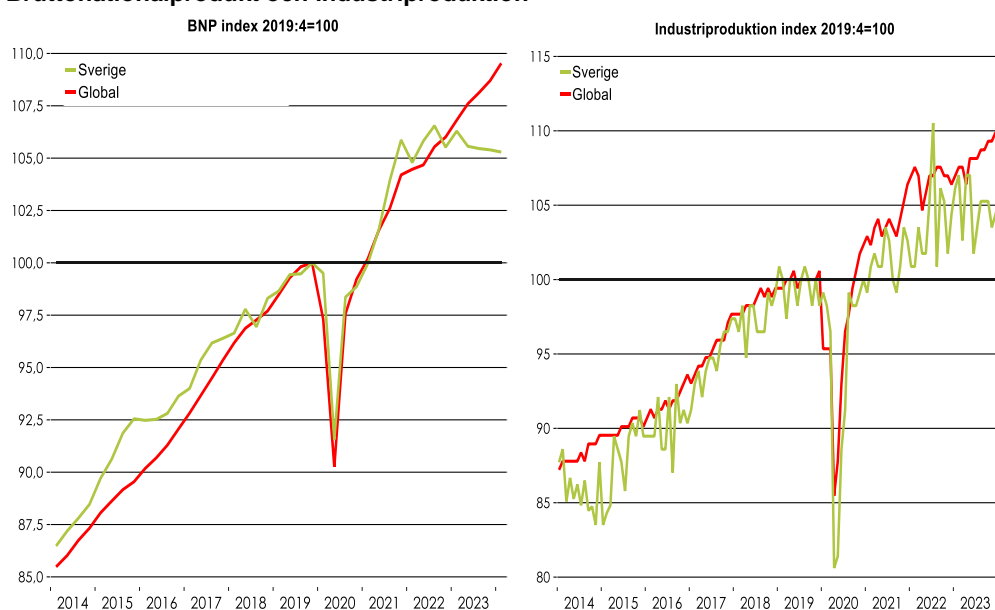
- Inköpschefsindex och Konjunkturinstitutets konfidensindikator är historiskt goda indikatorer för industrins utsikter på kort sikt. Det gäller både Sverige och internationellt, för motsvarande indikatorer.
- Under hösten 2022 och inledningen av 2023 gav dock de två indikatorerna olika bilder av stämningläget i svensk industri. Båda föll men inköpschefsindex till en nivå som signalerar negativ tillväxt medan Konjunkturinstitutets indikator var kvar på en nivå som signalerade positiv tillväxt. Den senare motsvarade bättre den faktiska industriproduktionen som fortsatte att öka i årstakt.
- Sedan slutet av 2023 har situationen varit den motsatta. ICI indikerar ökad tillväxt, medan KI:s indikator visar på ett mer neutralt läge. Faktisk produktion har dock minskat både i nivå och årstakt.
- Indikatorer för olika länder har under denna period med ovanligt många och stora chocker rört sig likartat. Det som har skiljt sig åt mellan länderna är magnituden på svängningarna.
- En viss vändning i inköpschefsindex kan noteras i olika länder under senare tid. Länder där det dock fortsatt ser väldigt svagt ut i är Tyskland och Finland.

1. Inledning

Hög inflation och höjda räntor har gjort att svensk BNP har utvecklats svagt sedan slutet av 2021. Global BNP har vuxit snabbare men tillväxten hos våra viktigaste handelspartners har varit dämpad framför allt i euroområdet. Fortsatt svag efterfrågan från omvärlden gör att svensk export väntas växa långsamt i år men tar lite mer fart 2025.

Även vad gäller industriproduktionen har den svenska och europeiska utvecklingen varit svagare än den globala. I Sverige sjönk produktionen i industrin markant 2023 men väntas stiga något under andra halvåret i år och för helåret 2025 väntas åter igen positiv tillväxt. Skillnader mellan olika mått på produktion försvårar dock analysen (se avsnitt 2).

Bruttonationalprodukt och industriproduktion

Källa: Världsbanken

Globalt fortsätter det ekonomiska läget att präglas av osäkerhet. Vi är på väg ut ur perioden med snabbt stigande världsmarknadspriser och räntor och problemen med leveranskedjor tycks förbli begränsade trots oroligheter i Suezkanalen. Kvarvarande osäkerhet är dock om den förda penningpolitiken varit väl avvägd. Även om de höga räntorna haft en tydligt dämpande effekt på ekonomin hos flera av våra viktigaste handelspartners har effekten varit mindre än många räknat med. Penningpolitiken brukar verka med en viss fördröjning och det finns en osäkerhet kring hur stora de totala effekterna blir.

I Sverige och i flera andra länder har också arbetsmarknaden överraskat i motståndskraft trots svag utveckling i produktionen. Sysselsättningen, inte minst inom industrin, har hållits uppe genom övervintring av arbetskraft och därmed har produktiviteten gått ned. Bedömningen är att arbetsmarknaden fortsätter att försvagas något men det finns en risk att försvagningen blir mer betydande, särskilt om penningpolitiken blir mer åtstramande och realekonomin därmed svagare än förväntat.

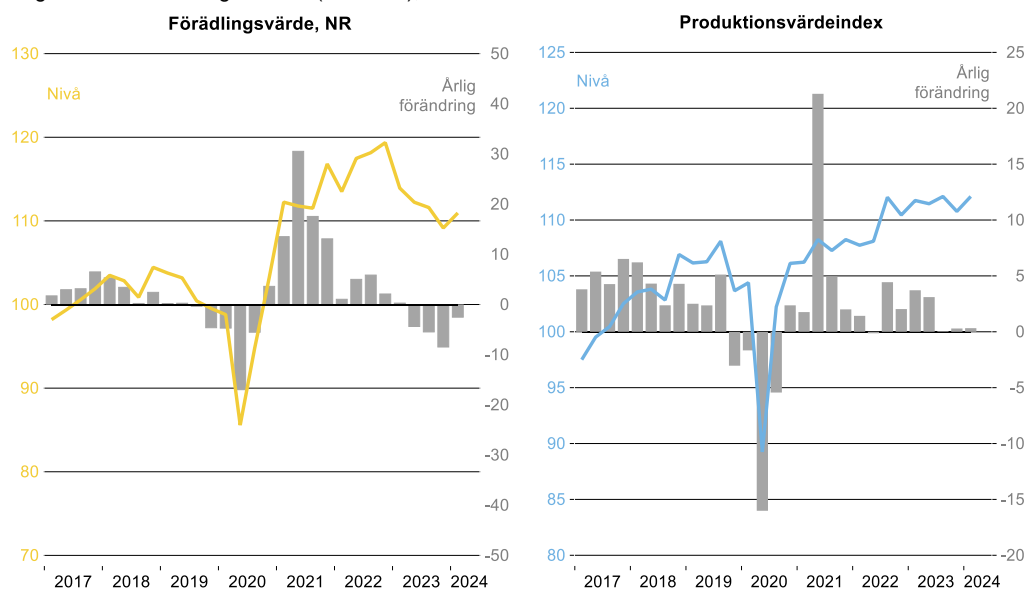
2. Produktionsutveckling inom industrin

2.1 Industrins produktionsutveckling i Sverige

Produktionsutvecklingen inom industrin och dess delbranscher kan följas såväl utifrån förädlingsvärdet enligt nationalräkenskaperna (NR) som via produktionsvärdeindex (PVI) och industriproduktionsindex (IPI). Utvecklingen kan också beskrivas i fasta respektive löpande priser. I detta kapitel används alla dessa källor och mått för att visa utvecklingen och skillnaden mellan dem förklaras i faktaruta 2.1.

Sverige, produktionsutveckling inom industrin

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt produktionsvärdeindex (fasta priser) för gruv- och tillverkningsindustri (B05-C33), index 2017 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaper enligt ENS 2010. * Kalenderkorrigerad och säsongrensad data från SCB.

Efter ett historiskt kraftigt ras i industrin under första halvåret 2020 studsade produktionen tillbaka. Under 2021 fortsatte en kraftfull återhämtning i industrin. Under slutet av 2022 samt under 2023 har förädlingsvärdet i industrin sjunkit och årstillväxten för 2023 blev -5,8 procent. Samtidigt har produktionsvärdet, både mätt som PVI och som IPI, utvecklats betydligt starkare sedan 2022. Anledningen till skillnaden är att insatsförbrukningen i industrin varit hög under 2023. Eftersom insatsförbrukningen räknas bort i förädlingsvärdet men inte i produktionsvärdet uppstår en ovanligt stor skillnad mellan dessa två mått 2023. Tidigare skrevs förbrukningen fram med produktionsvärdet, vilket ledde till att korrelationen mellan de två måtten var hög. Sedan 2022 räknas förbrukningen ut separat och det är den som förklarar att skillnaden är så stor.¹ Analysen av produktionens utveckling inom industrin försvåras av den stora

¹ För en utförlig förklaring av skillnaderna mellan NR och PVI se [Skillnader i den ekonomiska statistiken \(scb.se\)](https://www.scb.se/Statistik/2023/10/1011212023001)

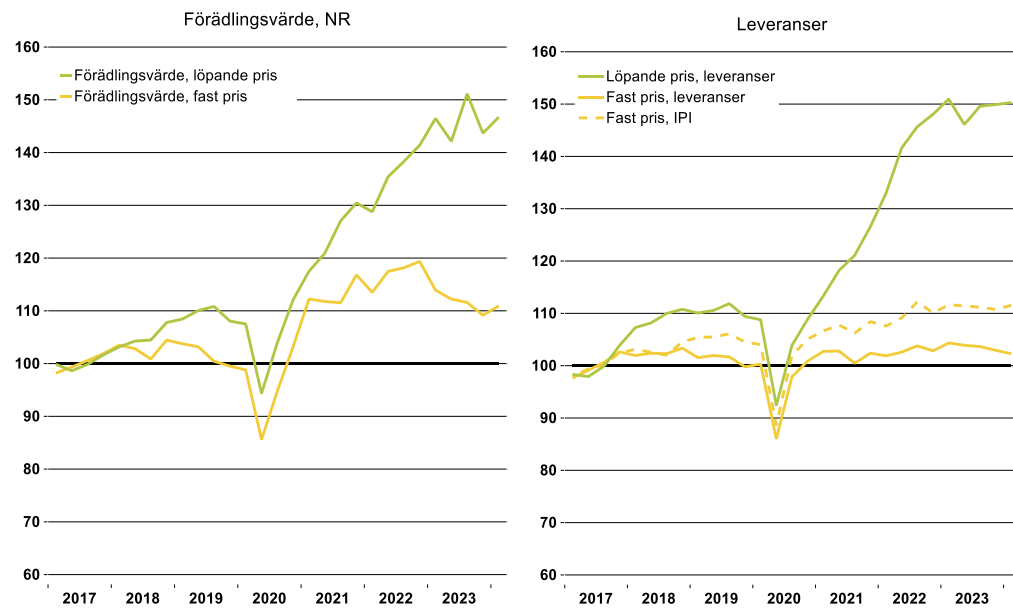
skillnaden som uppstår mellan de två måtten. Dessutom har förädlingsvärdesstatistiken reviderats mycket den senaste tiden, vilket ytterligare försvårar analysen.

Produktionsökningen sedan slutet av 2018 har varit betydligt större mätt i löpande priser än i fasta priser. Skillnaden uppstod framför allt mellan tredje kvartalet 2018 till under pandemin. Efter andra kvartalet 2021 fortsatte skillnaden mellan fasta och löpande priser att växa och en förklaring är att den svenska kronan försvagades under den perioden. För varor prissatta i andra valutor ledde kronförsvagningen till högre förädlingsvärde i löpande priser.

Under 2020 stärktes kronan vilket med samma resonemang som ovan skulle tala för lägre förädlingsvärde i löpande priser jämfört med fasta priser. Det initiala fallet var också något större i löpande priser än i fasta priser men kronförstärkningen motverkades sedan av kraftiga ökningarna i världsmarknadspriserna på flera viktiga råvaror (se vidare i avsnitt 5.2). Under 2022 och 2023 fortsatte kronförsvagningen att bidra till den stora skillnaden mellan fasta och löpande priser, både för förädlingsvärde och leveranser. Under första halvåret 2024 har den svenska kronan legat på en svag men förhållandevis stabil växelkurs mot både EUR och USD.

Sverige, industrins förädlingsvärde och leveranser i fast och löpande pris

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper och leveranser (fasta och löpande priser) för gruv- och tillverkningsindustri (B05-C33), index 2017 = 100*

Källa: SCB, nationalräkenskaper (ENS 2010) och leveransstatistiken

* För serierna i fasta priser har kalenderkorrigerad och säsongrensad data från SCB använts medan serierna i löpande pris har säsongrensats med X11 Arima.

Faktaruta 2.1

Förädlingsvärde i fast och löpande pris samt industriproduktionsindex (IPI) och produktionsvärdeindex (PVI)

Förädlingsvärdets eller produktionens utveckling kan studeras på flera sätt. Beroende på val av källa ser utvecklingen olika ut. Nedan beskrivs kortfattat de vanligast använda uppgifterna i offentlig statistik. Förädlingsvärdet utgörs generellt av produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

Förädlingsvärde i fasta priser enligt NR: Begreppet fasta priser innebär att man justerar för prisutveckling och kvalitetsförändringar för att erhålla ett "volymmått". Detta sker genom dubbeldeflatering – innebärande att insatsförbrukning respektive produktion deflateras var för sig.

Förädlingsvärde i löpande priser enligt NR: Löpande priser innebär att uppgifterna anges enligt de värden som råder respektive år. Eftersom ingen fastprisberäkning sker påverkas inte uppgifterna av de eventuella metodproblem som dubbeldeflateringen medför.

Produktionsvärdeindex (PVI): Från och med 2017 publicerar SCB ett index som syftar till att spegla utvecklingen av produktionsvärdet inom näringslivet. Jämfört med IPI inkluderar PVI även industribranschernas tjänsteproduktion och handelsverksamhet, mätt som handelsmarginal. För att än bättre visa den produktion som faktiskt skett under perioden görs också justeringar av omsättningsuppgifterna för produktion som lagts på lager och försäljning som skett från lager.

Industriproduktionsindex (IPI): Uppgifterna tas fram som en indikator på industriproduktionens utveckling och baseras på industrins leveranser. Även IPI fastprisberäknas, men här med enkel deflatering. SCB använder numera PVI som primär källa för industriproduktionen i NR men IPI tas fortfarande fram enligt krav från EUs statistikorgan Eurostat då man vill kunna följa just industriproduktionens utveckling samt göra jämförelser av den mellan länder.

Uppgifter om leveranser kommer från SCB:s statistik över industrins omsättning och avser enligt SCB intäkter från sålda varor och utförda tjänster som ingår i företagets normala verksamhet med avdrag för lämnade rabatter, mervärdesskatt och annan skatt som är direkt knuten till omsättningen.

Att utvecklingen skiljer sig åt för serier i fasta och löpande priser beror givetvis på att uppgifter i löpande priser innehåller såväl pris- som volymförändringar. Detta medan uppgifter i fasta priser enbart ska innehålla volymförändringar – dock justerat för beräknade kvalitetsförändringar för produkterna.

Skillnader mellan förädlingsvärdet enligt NR och produktionen enligt IPI förklaras delvis av att insatsförbrukningen är borträknad i det förstnämnda men ingår i det sistnämnda. Ändrad förädlingsgrad bidrar alltså till skillnader. För fastprisberäknade uppgifter bidrar dessutom metodskillnaden vid deflatering i stor utsträckning till att förklara skillnaderna mellan NR och IPI. Ytterligare en orsak är att IPI baseras på industrins leveranser medan förädlingsvärdet enligt NR även inkluderar ytterligare tjänsteförsäljning samt intäkter från patent, licenser, royaltys, merchanting m.m.

En effekt av hur kvalitetsförbättringar hanteras vid deflatering är att länder med stor elektronik- och teleindustri uppvisat mycket snabb ökningstakt för det fastprisberäknade förädlingsvärdet. Främst Sverige, Finland och Irland – men även USA – är exempel på sådana länder. För svensk del har detta bidragit till stora skillnader mellan det beräknade fasta och löpande förädlingsvärdet respektive IPI – även aggregerat på total industrinivå.

Faktaruta 2.2

Basårseffekten

Graferna som presenteras i rapporten får uppdaterade basår år efter år, för att jämförelsen ska vara så nutidsrelevant som möjligt. Det innebär att förra årets rapport hade basår 2016 och att detta års rapport har basår 2017.

Fördelarna med att byta basår är som sagt att jämförelsen över ett kortare tidsperspektiv blir mer relevant och nutida. Om rapporten år efter år skulle behålla samma basår finns det en risk att den nulägesbilden som beskrivs i rapporten blir alltför övergripande och att rapporten inte fångar den senaste tidens skeenden inom industrin. Nackdelarna med att byta basår är att nulägesbilden mellan rapporterna ibland blir lite annorlunda och utvecklingen kanske ser annorlunda ut.

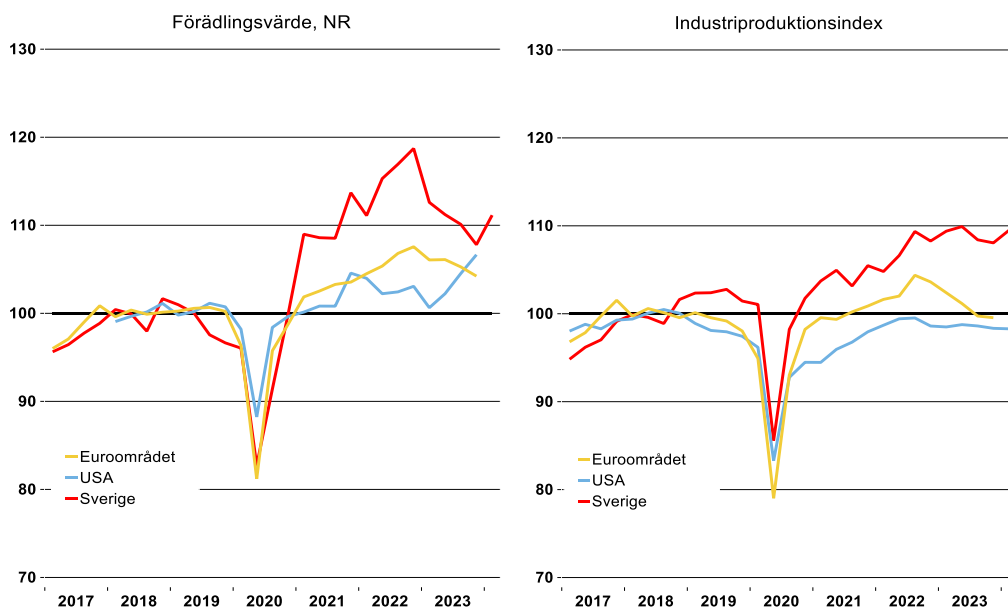
Om den tidigare rapportens basår var ett relativt svagt år och det efterföljande året något starkare syns denna förändring i rapporten med det tidigare basåret. Om nästa års rapport däremot har ett basår som är någorlunda starkt kommer den positiva trenden att justeras ner och vad som tidigare såg ut som ett uppsving på en marknad eller i en bransch kan nu se ut som en sidledes förflyttning.

2.2 Produktionsutvecklingen jämfört med andra regioner/länder

För att sätta utvecklingen i den svenska industriproduktionen i ett internationellt sammanhang jämför vi den svenska utvecklingen med den i några andra regioner/länder. Detta görs här för tillverkningsindustrin, vilken inte innefattar gruvindustrin. Orsaken är främst att aggregerade uppgifter för total industri även innefattar energisektorn i flera andra länder, men inte i Sverige – vilket försvårar jämförbarheten.

Svensk produktionsutveckling jämfört med i euroområdet, och USA

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser) för tillverkningsindustri (C10-C33), nivåer med Index 2018 = 100

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), Bureau of Economic Analysis (BEA), Eurostat, och World bank, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

Not: Här har principen om 2017 som basår frångåtts på grund datatillgänglighet. Istället är basåret 2018. Serier med säsongsrensade data har använts.

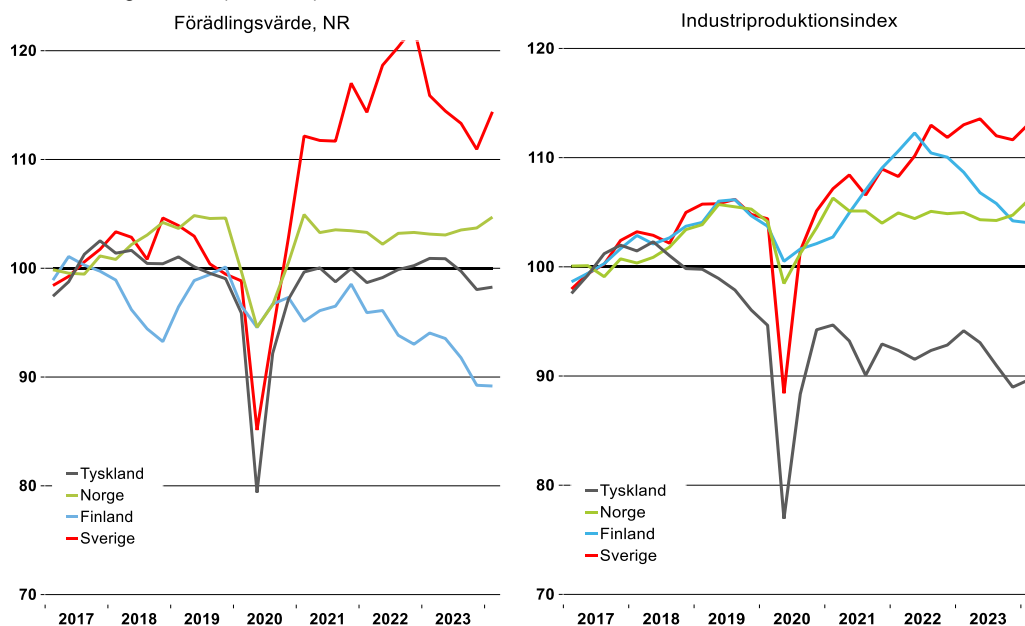
Under Coronakrisens inledning drabbades svensk industri kraftigt och förädlingsvärdet enligt nationalräkenskaperna föll dramatiskt men återhämtade sig klart snabbare än jämförda länder. Under 2022 och 2023 har dock förädlingsvärdet i svensk industri sjunkit markant. I termer av IPI har svensk produktion däremot gått mer stadigt uppåt. En tänkbar förklaring till varför bilden skiljer sig så mycket beroende på om man jämför ländernas industriproduktionsindex eller deras förädlingsvärde inom industrin är att metoderna för hur man tar hänsyn till förbrukningen kan skilja sig mellan länder.

Bortsett från utvecklingen under pandemin har Sverige och Finland, enligt industriproduktionsindex, haft en relativt likartad utveckling fram till kring 2021 då Norge avvek med en svagare utveckling och har sedan dess legat på ungefär samma nivåer som strax innan pandemin. Finlands industriproduktion steg i linje med den svenska men föll sedan ner till nivån innan pandemin under 2022 och 2023.

Tysklands industriproduktion utvecklades svagt under åren närmast innan pandemins utbrott, drivet av strukturella problem i framför allt fordonsindustrin. Sverige och Tyskland hade båda haft ett klart större tapp i produktionen i pandemins inledning än de övriga länderna. Det förklaras till stor del av att fordonsindustrin väger tungt i både Sverige och Tyskland och att det var den industribransch som drabbades hårdast i krisens inledning. Av samma anledning var också uppstudsens snabbare i Tyskland och Sverige när fordonsindustrin återhämtade sig starkt under slutet på 2020 och in i 2021. Tysk industriproduktion är dock fortfarande en bra bit ifrån nivån före pandemin medan den svenska är klart högre jämfört med innan pandemin. Men produktionsutvecklingen har tyngts i båda länderna under delar av 2021 av fordonsindustrins problem med insatsvaror, vilket minskade något under 2022. medan den Svenska svenska utvecklats betydligt bättre mätt som produktionsvärde. Mätt som förädlingsvärde är skillnaden mindre.

Svensk produktionsutveckling jämfört med i Tyskland, Norge och Finland

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser) för tillverkningsindustri (C10-C33), index 2017 = 100

Källa: Nationella statistikinstitut (via Macrobond), nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

* Serier med säsongrensaddata har använts.

2.3 Utvecklingen inom olika industribranscher i Sverige

Skillnaderna i utvecklingen av produktionen är relativt stora mellan industrins delbranscher, både gällande den totala utvecklingen sedan 2017 och hur branscherna utvecklats under pandemin. Det är också i vissa fall stora skillnader mellan utvecklingen i förädlingsvärdet och i produktionsvärdet. Delvis beror detta på den inneboende skillnaden mellan de två måtten, vilken förklaras i faktaruta 2.1, men också på osäkerhet i statistiken. Delas förädlingsvärdets utveckling upp på branschnivå är utvecklingen av serierna i vissa fall inte rimlig i den senaste publikationen av data. Därför redovisas bara industriproduktionen mätt med IPI i det här avsnittet.

Ett antal branscher sticker ut och ligger på betydligt högre produktionsnivåer jämfört med 2017. Det gäller framför allt kemiindustrin men även telekommunikation, maskinvaruindustrin och motorfordonsindustrin.

Kemiindustrin, där även läkemedel ingår, är den bransch med allra störst produktionsuppgång räknat i IPI-termer sedan 2017. Produktionsutvecklingen har framför allt varit mycket stark från slutet av 2018 och framåt. Branschen påverkades inte negativt av pandemin, utan snarare tvärtom, vissa delar gynnades av den.

Maskinindustrin och tele- och elektronikindustrin fick tydliga produktionstapp i inledningen av pandemin, men har hade en stark utveckling därefter. Sedan 2022 har dock produktionen kommit ned.

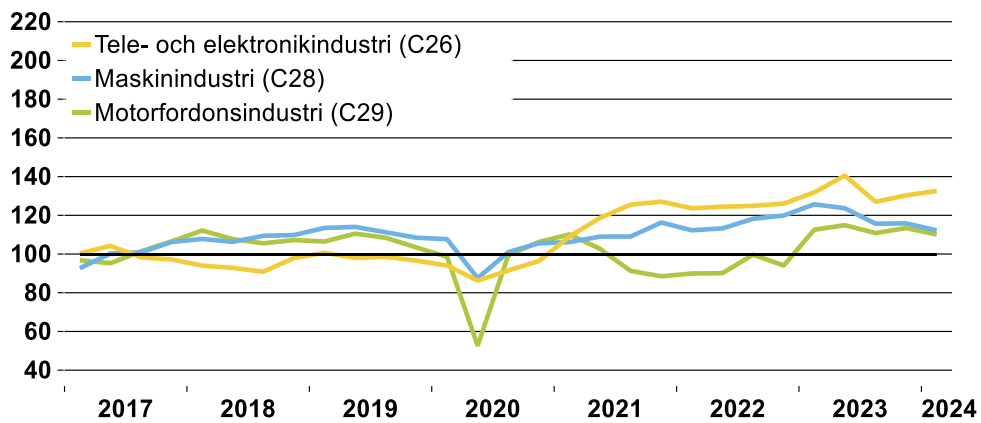
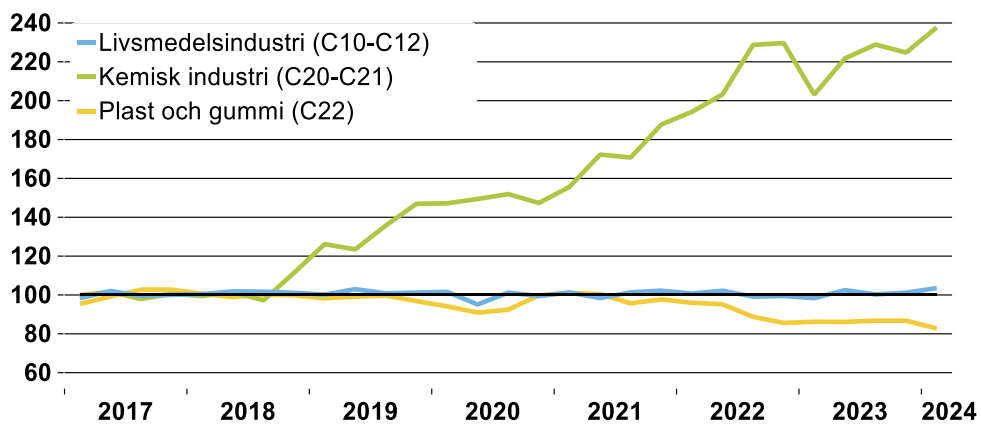
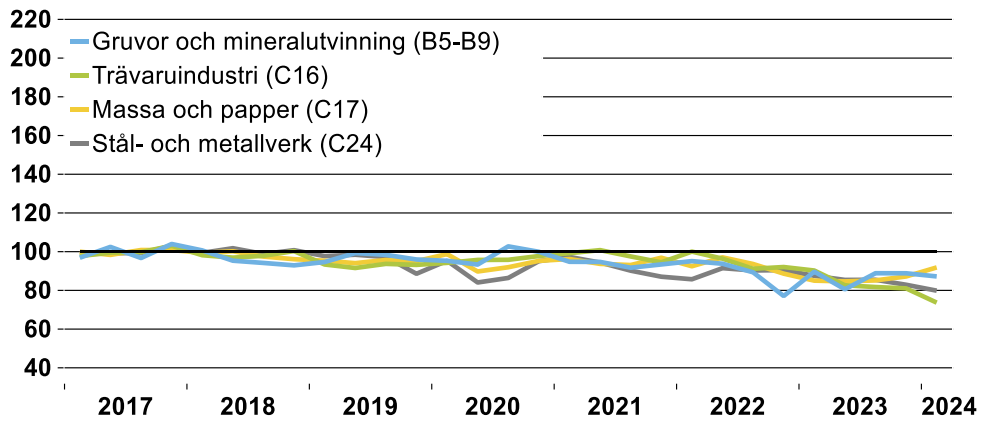
Motorfordonsindustrin var den delbransch som initialt drabbades hårdast av pandemin, när en abrupt vikande efterfrågan och kraftiga störningar i de globala leveranskedjorna tvingade stora delar av branschen att tillfälligt pausa all produktion i några veckor under våren 2020. När den första turbulensen lagt sig återkom efterfrågan emellertid snabbt och motorfordonsindustrin hade en snabb återhämtning. Under 2021 brottades delbranschen med problem kopplat till leverantörsstörningar, vilket drog ner produktionstakten. Produktionstakten i motorfordonsbranschen återhämtade sig dock från slutet av 2022.

Produktionen i gruvindustrin har däremot sjunkit jämfört med 2017 och nedgången påbörjades 2021. Även produktionen i stålindustrin har sjunkit. I pandemins inledning drabbades branschen av att efterfrågan från bland annat bil- och flygplansindustrin avtog. Utvecklingen därefter har varit svag och delbranschen ligger på klart lägre nivåer för IPI räknat i fasta priser jämfört med 2017.

Flera andra delbranscher har också haft en relativt svag produktionsutveckling de senaste åren, till exempel gäller det livsmedel, plast och gummi samt massa och papper. Livsmedelsindustrin och träindustrin är exempel på branscher som totalt sett klarade sig bra genom krisen men med stora variationer inom branschen. För livsmedel har en vikande efterfrågan från restauranger kompenseras av en ökad efterfrågan från hushållen. Träindustrin har gynnats av en stark utveckling hos bygghandlare inriktade på konsumentmarknaden medan efterfrågan från hustillverkare varit lägre, vilket gör att delbranschen befinner sig klart under 2017 års nivå i början av 2024.

Produktionsutveckling i Sverige inom ett antal industribranscher

Industriproduktionsindex (fasta priser), index 2017 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

* Serierna har säsongrensats med metoden X12.

3. Sysselsättningsutveckling inom industrin

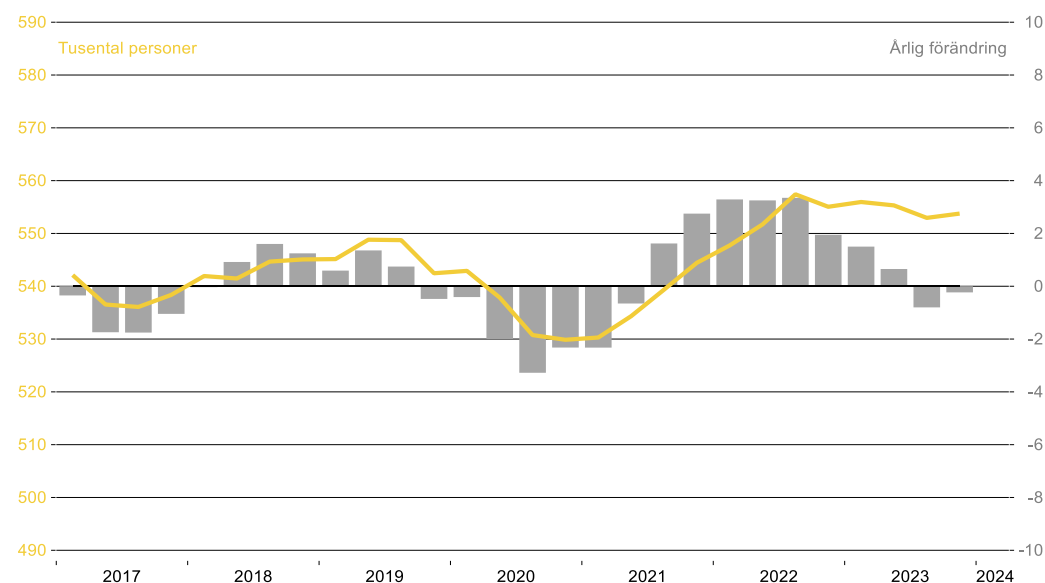
3.1 Sysselsättningsutvecklingen i Sverige

Hur sysselsättningen inom industrin i Sverige utvecklas kan följas såväl utifrån nationalräkenskaperna som den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken, AKU (arbetskraftsundersökningarna) och RAMS (regional arbetsmarknadsstatistik). Skillnaden mellan statistikkällorna är överlag små.

Den kortperiodiska statistiken visar att antalet anställda i slutet av 2023 var 12 000 fler jämfört med i inledningen av 2017. Utbrottet av pandemin och det efterföljande försvagade konjunkturläget medförde att antalet anställda inom industrin minskade med cirka 10 000 personer. Under den snabba återhämtningen ökade sedan antalet anställda med 25 000 personer fram till mitten av 2022. Sedan dess har antalet sysselsatta inom industrin varit relativt konstant.

Sverige, sysselsättningsutveckling inom industrin

Antalet sysselsatta inom gruv- och tillverkningsindustrin (B05-C33), samt procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal året innan

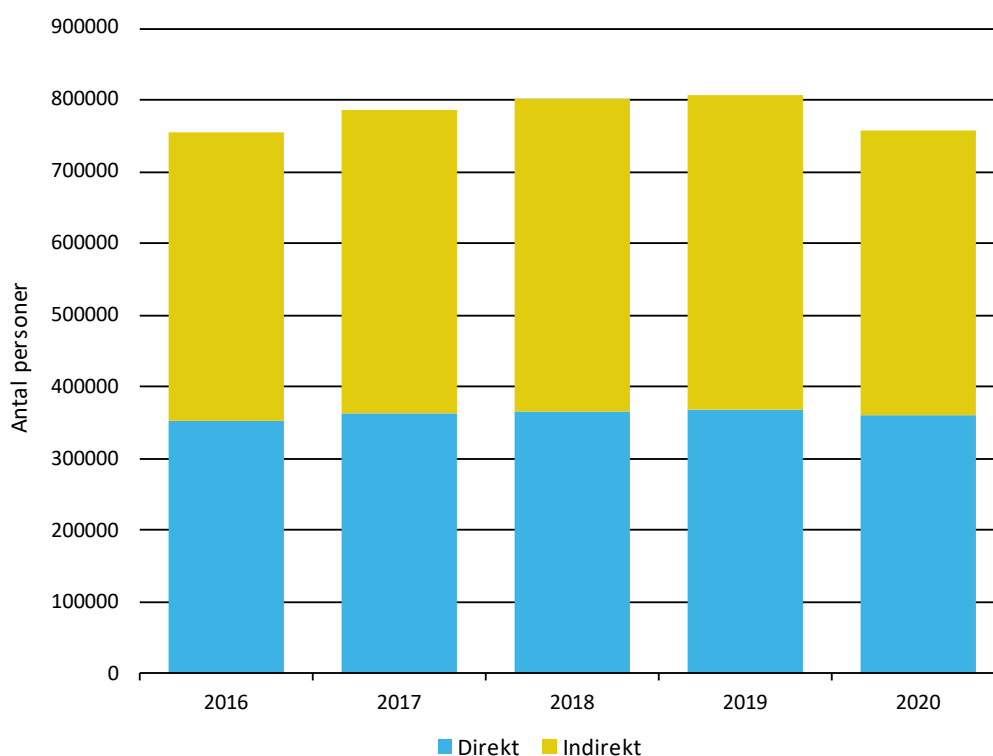
Källa: SCB, Kortperiodiska sysselsättningsstatistiken.

Antalet anställda i industrin visar dock inte industrins hela betydelse för sysselsättningen då detta mått inte inkluderar det fulla antalet personer som sysselsätts med att producera industrins produkter, det vill säga personer som arbetar både direkt i produktionen och de som sysselsätts av industrins underleverantörer. Diagrammet ovan underskattar därmed industrins betydelse för sysselsättningen i hela ekonomin eftersom industrin i rollen av kund till en rad andra sektorer skapar sysselsättning i andra branscher. Köp av olika typer av företagstjänster står för den största ökningen av industrins indirekta sysselsättning under senare år, allt ifrån tekniska samt datakonsulter till bemannings- och olika stödtjänster. Utvecklingen kan kopplas till att strukturen i industrisektorn har förändrats, där fler tjänster som tidigare funnits in-house nu köps in från både externa och/eller

koncerninterna företag. Tjänsteproduktion som genereras av industrin har samtidigt utvecklats och blivit allt större samt mer högkvalificerad under lång tid.

Inkluderas denna indirekta industrissysselsättning uppgick den totala ”industrissysselsättningen” till knappt 800 000 personer 2020.² Det bör dock noteras att siffrorna för 2020 är påverkade av den tillfälliga sysselsättningsminskningen på grund av pandemin. Då statistiken för 2021 och 2022 inte är publicerad ännu utgår dock nedan analys från den senaste tillgängliga statistiken, vilken är för år 2020. Denna totala sysselsättning kan också beskrivas som drygt 360 000 direkt sysselsatta som producerar industrivaror till slutkund, övriga dryga 400 000 sysselsatta är underleverantörer för denna produktion till slutkund. Underleverantörerna finns både bland varu- och tjänsteproducenter.

Sverige, antalet sysselsatta direkt och indirekt i industrin, 2016-2020

Källa: Input-Output-statistiken (SCB).

Mellan 2016 och 2019 ökade antalet totalt sysselsatta med industrins produkter med drygt 51 000 anställda, motsvarande sju procent. För direkt och indirekt sysselsatta ökade antalet sysselsatta med 15 000 respektive 36 000 vilket korresponderar till en procentuell ökning om fyra och nio procent. Flertalet av de indirekta jobben skapades inom tjänstesektorn, cirka 63 procent, vilket motsvarar drygt 28 000 fler jobb. Inom tjänstesektorn skapades flest jobb inom företagstjänster. Att indirekt sysselsatta ökar mer än direkt sysselsatta är i linje med den strukturella trenden beskriven ovan.

² Beräkningarna är gjorda utifrån den senaste input-output-statistiken från SCB som avser år 2020 med vilken det går att beräkna hur mycket en viss mängd produktion i en bransch (i det här fallet industribransch) genererar ytterligare produktion i andra branscher. På motsvarande sätt kan antalet sysselsatta som motsvarar den totala produktionen i respektive bransch beräknas.

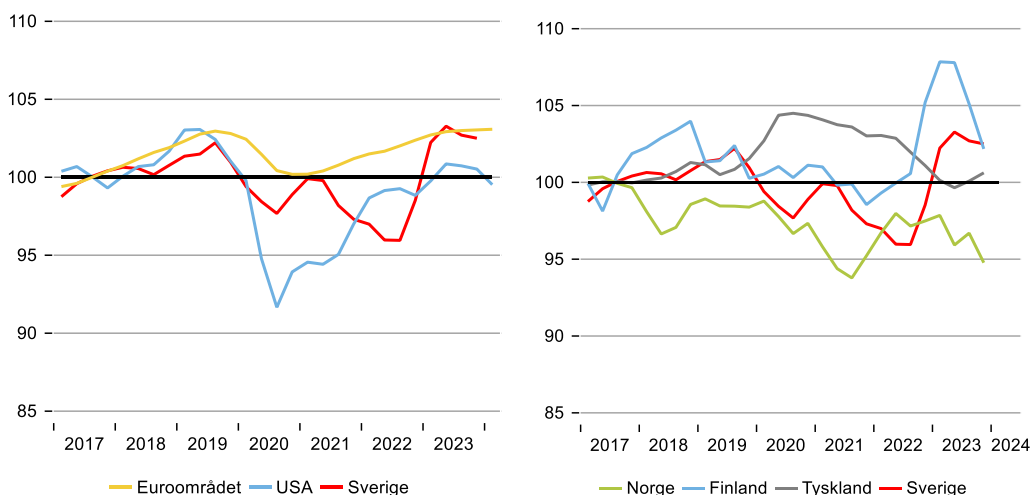
3.2 Utvecklingen i andra regioner/länder

För att sätta den svenska utvecklingen i ett internationellt perspektiv jämförs nedan utvecklingen i Sverige med den i andra regioner och länder. Den statistik som används är sysselsättningen i industrin (manufacturing employment) enligt OECD Main Economic Indicators (MEI).

Denna statistik visar en något annan bild för Sverige än den som gavs enligt den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken i inledningen av detta avsnitt. Framförallt ger den här statistiken en svagare bild av utvecklingen av industrisysselsättningen under 2021. En skillnad mellan källorna är att gruvindustrin är exkluderad i den internationella jämförelsen.

Industrisysselsättningen i Sverige jämfört med Euroområdet, USA, Tyskland, Finland och Norge

Sysselsättningen inom tillverkningsindustrin (C10-33), index 2017 = 100, säsongrensad, två kvartals glidande medelvärde

Källa: OECD Main Economic Indicators (MEI), ECB (för Euroområdet).

Som framgår av diagrammen var antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin i Sverige cirka 3 procent högre under det sista kvartalet 2023 än genomsnittet för 2017. Även i Eurozonen var antalet anställda inom industrin cirka 3 procent högre än 2017. I Tyskland var antalet industrianställda i stort detsamma 2023 som 2017. En ökning skedde innan pandemin men under pandemin minskade antalet industrianställda i samma utsträckning och efter det har ingen uppgång skett.

USA har uppvisat en likartad trend som Sverige även om utvecklingen där har varit betydligt mer volatil, inte minst under pandemin. Norge avviker från övriga med en fem procent lägre industrisysselsättning 2023 än 2017.

Det finns tyvärr ingen internationellt jämförbar statistik av hur den direkta och indirekta industrisysselsättningen har förändrats vilket gör det svårt att dra slutsatser om industrins relativa betydelse för sysselsättningen i olika länder.³

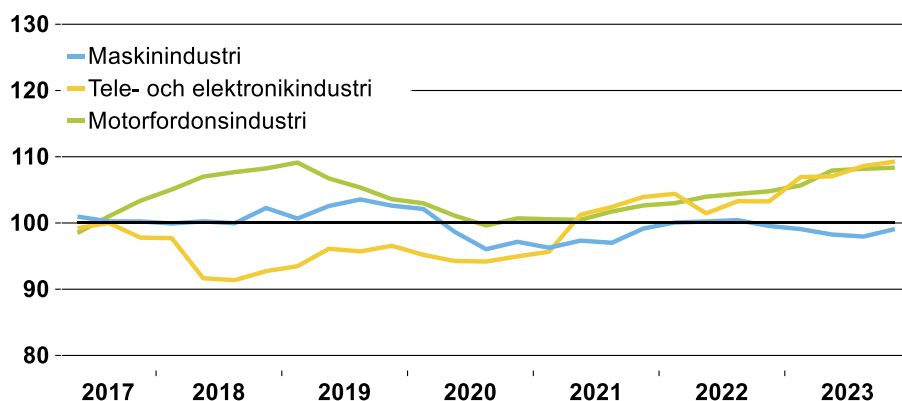
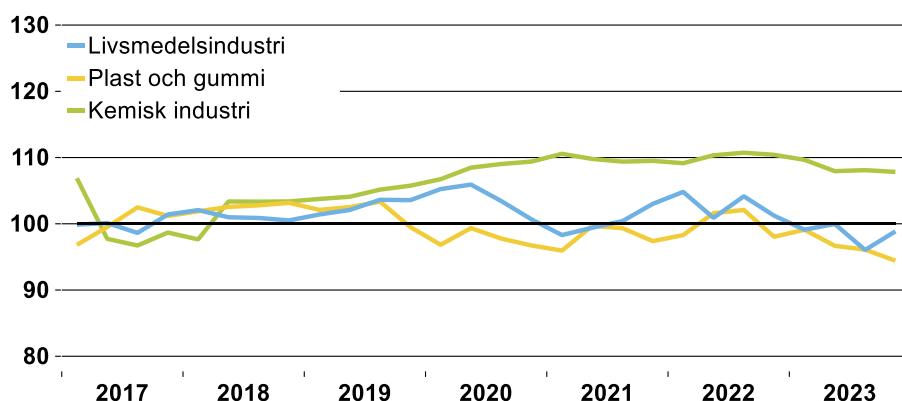
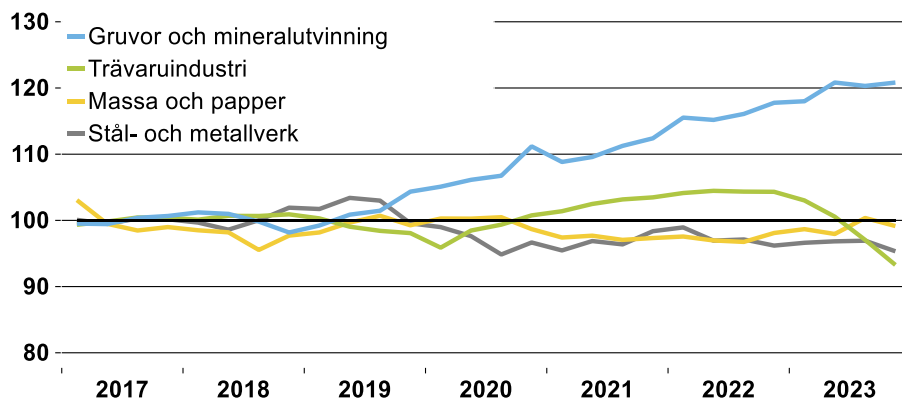
³ Industrins ekonomiska råd gjorde i sin rapport från april 2015 en analys av industrins betydelse för tjänstesektorns sysselsättning i andra länder jämfört med Sverige och kom fram till att Sverige har en högre andel indirekt sysselsättning än genomsnittet i EU. Denna analys baserades på internationell input-output analys som visar utvecklingen fram till 2011.

3.3 Sysselsättningsutvecklingen i ett antal industribranscher

Skillnaderna i hur sysselsättningen har utvecklats är betydande mellan olika branscher inom industrin. Den delbransch som sticker ut mest positivt är gruvindustrin där antalet anställda har ökat med 20 procent sedan 2017. Även motorfordonsindustrin, tele- och elektronikindustrin samt kemisk industri har haft en gynnsam utveckling med en ökning på nästan 10 procent.

Sysselsättningsutvecklingen i Sverige i ett antal olika delbranscher

Index 2017 = 100

Källa: SCB, Kortperiodiska sysselsättningsstatistiken.

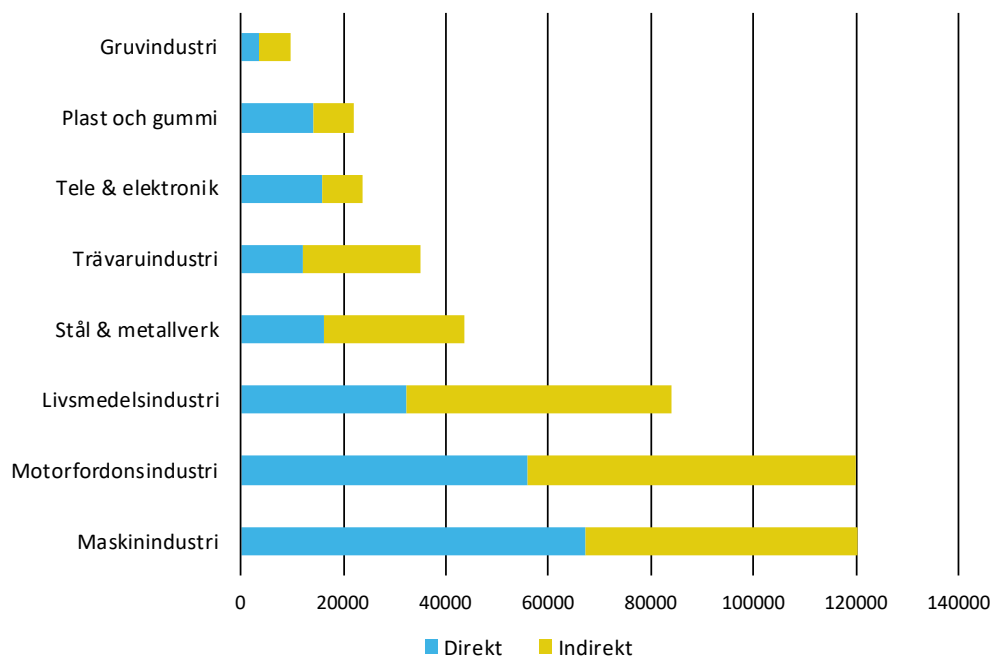
I trävaruindustrin ökade antalet anställda mellan 2020 och 2022 men har sedan fallit relativt kraftigt under 2023 när branschen drabbats av följderna av det minskande bostadsbyggandet.

För stål- och metall samt plast- och gummiindustrin har antalet anställda minskat med cirka 5 procent sedan 2020. För den förstnämnda skedde nedgången främst mellan 2019 och 2020 medan det för den senare främst skett under det senaste året.

I flera branscher har antalet anställda varit relativt konstant under perioden. Det gäller såväl massa och papper som livsmedel och maskinindustrin.

Den indirekta sysselsättningen skiljer sig också åt mellan de olika delbranscherna.⁴ Fordonsindustrin, livsmedelsindustrin, massa- och pappersindustrin, stålindustrin, gruvindustrin, trävaruindustrin samt kemisk industri hade alla en större andel indirekt än direkt sysselsatta under 2020. I tele- och elektronikindustrin, maskin- samt plast- och gummiindustrin var det fler direkt sysselsatta än indirekt.

Antalet sysselsatta direkt och indirekt i ett antal industribranscher 2020

Källa: SCB, I/O-statistik samt egna beräkningar

⁴ Notera att dessa beräkningar inte är jämförbara med de tidigare i kapitlet som avser det totala antalet anställda i industrin, oberoende av om de sysselsätts för att producera industrins produkter för slutanvändare eller om de producerar insatsvaror till andra sektorer utanför industrin. Med andra ord räknas här i stället endast den direkta och indirekta produktionen/sysselsättningen som beror på slutlig efterfrågan på respektive industribranschs produkter.

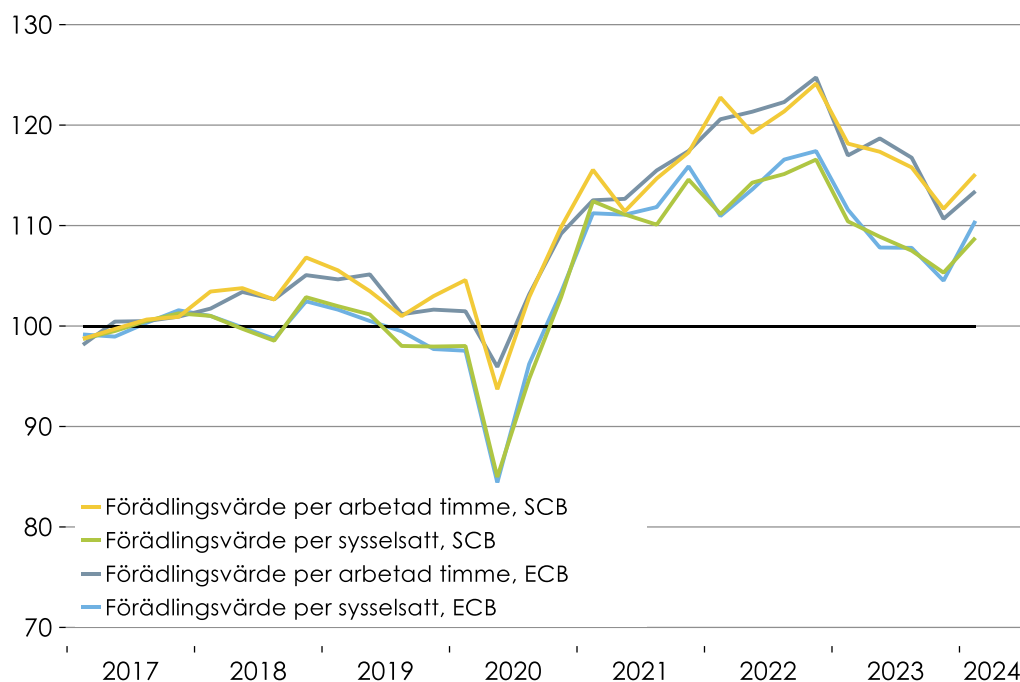
4. Industrins produktivetsutveckling

4.1 Produktivetsutvecklingen inom industrin i Sverige

Inom nationalekonomisk teori och empiri analyseras produktivitet dels utifrån total resursåtgång och dels utifrån respektive resurslag som ingår i produktionen. I vardagstal avses med produktivitet oftast den så kallade arbetsproduktiviteten. Med detta menas *output* i förhållande till det antal arbetade timmar (eller sysselsatta) som produktionen krävt. Ett annat vanligt mått är total faktorproduktivitet (TFP). Med detta menas hur kvantiteten *output* samvarierar med mängden av samtliga insatsvaror.⁵ Framöver i kapitlet analyseras arbetsproduktiviteten – kort och gott benämnd som produktiviteten. När inget annat anges är den beräknad som fast förädlingsvärde (dvs. volym) dividerat med antal arbetade timmar.⁶

Svensk industri: produktivitet beräknat per timme respektive per sysselsatt

Förädlingsvärde (fasta priser) per arbetad timme och per sysselsatt inom tillverkningsindustri, index 2017 = 100

Källa: ECB och SCB, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

På lång sikt bestäms produktiviteten av teknologiska och institutionella faktorer, såväl på makro- som på företagsnivå. På kort sikt är dock produktiviteten starkt cyklisk vilket framgår av bilden ovan. Coronakrisen och dess ekonomiska-politiska motreaktioner, orsakade våldsamma svängningar i produktiviteten: ett dramatiskt ras under våren 2020

⁵ TFP är den del av förändringen i *output* som inte kan förklaras av ändrade kvantiteter av t.ex. arbete eller kapital. Ökad total faktorproduktivitet förklaras av teknisk utveckling och/eller organisatoriska förbättringar etc. och innebär att man med samma mängd produktionsfaktorer kan åstadkomma mer *output*.

⁶ Stödåtgärderna i samband med Coronakrisen i synnerhet korttidspermitteringarna, innebär stora skillnader i uppmätt produktivitet i termer av arbetade timmar respektive antal sysselsatta.

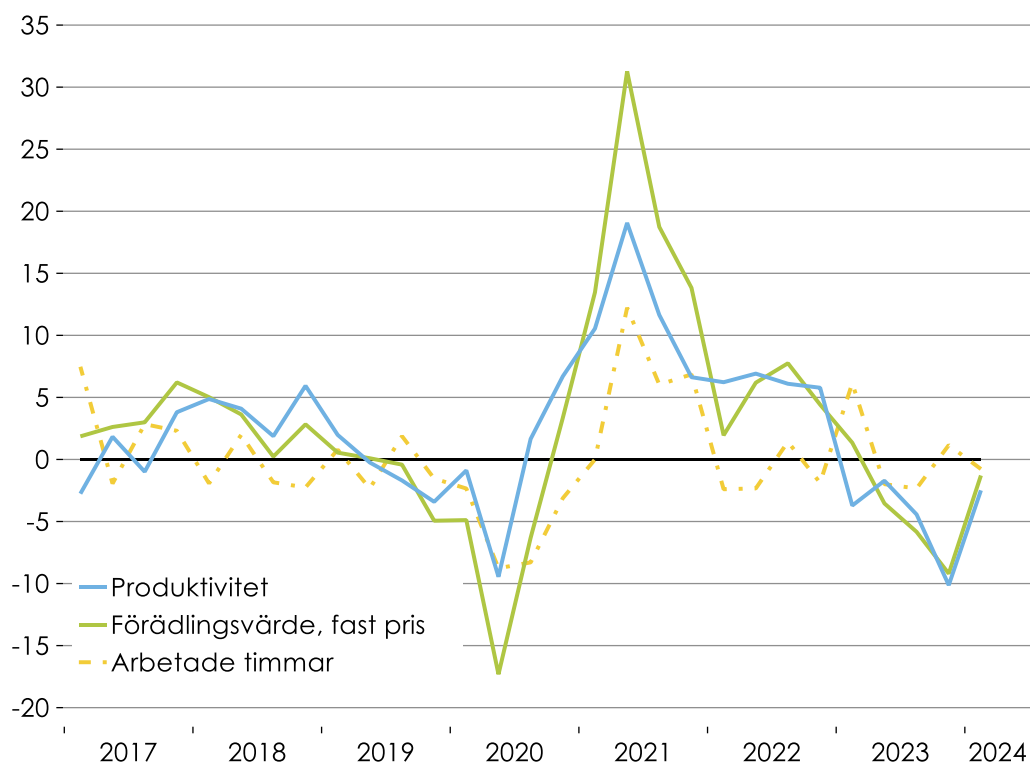
följdes av en ännu kraftigare rekyl under samma sommar. När sedan inflationen steg kraftigt som ett resultat av den i backspeglarna för expansiva politiken i kombination med utbudsproblem i spåren av kriget i Ukraina stramades penningpolitiken åt snabbt och mycket med start under 2022. Det medförde återigen stora rörelser i produktiviteten. Då företagen valde att behålla arbetskraften trots en svagare produktion uppkom en tydlig nedgång i produktiviteten, detta kallas "labour hoarding". Det är kostsamt att behålla personal när konjunkturen viker ned. Men det är även kostsamt att anställa ny personal, så om nedgången bedöms som kortvarig kan det vara bättre att inte säga upp personal. Under första kvartalet i år steg sedan produktiviteten. Uppgången drevs av att förädlingsvärdet steg. Arbetade timmar rörde sig i stället sidledes.

Sett över perioden från 2017 till första kvartalet 2024 har produktiviteten sammantaget ökat med cirka femton procent. En stor del av denna period har påverkats av ett antal chocker och det är därför relativt svårt att uttala sig om tillväxten i produktiviteten ur ett mer strukturellt perspektiv.

Det är uppenbart att förädlingsvärdet per arbetad timme – produktiviteten – följer förädlingsvärdet mycket nära medan arbetade timmar är mer stabila (se diagram nedan). En förklaring är alltså att företagen i en nedgång kan välja att behålla personal, eller i en uppgång avvaktar att anställa fler. Det senare har för industrins del en koppling till att kapitalintensiteten i industrin är stor. När efterfrågan ökar kan produktionen öka utan att fler anställs om det finns utrymme att höja kapacitetsutnyttjandet. Detta ger därmed skjuts också till produktiviteten.

Svensk industri: förädlingsvärde och produktivitet hand i hand

Årlig procentuell förändring, uppgifter för inom tillverkningsindustri

Källa: ECB och SCB, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

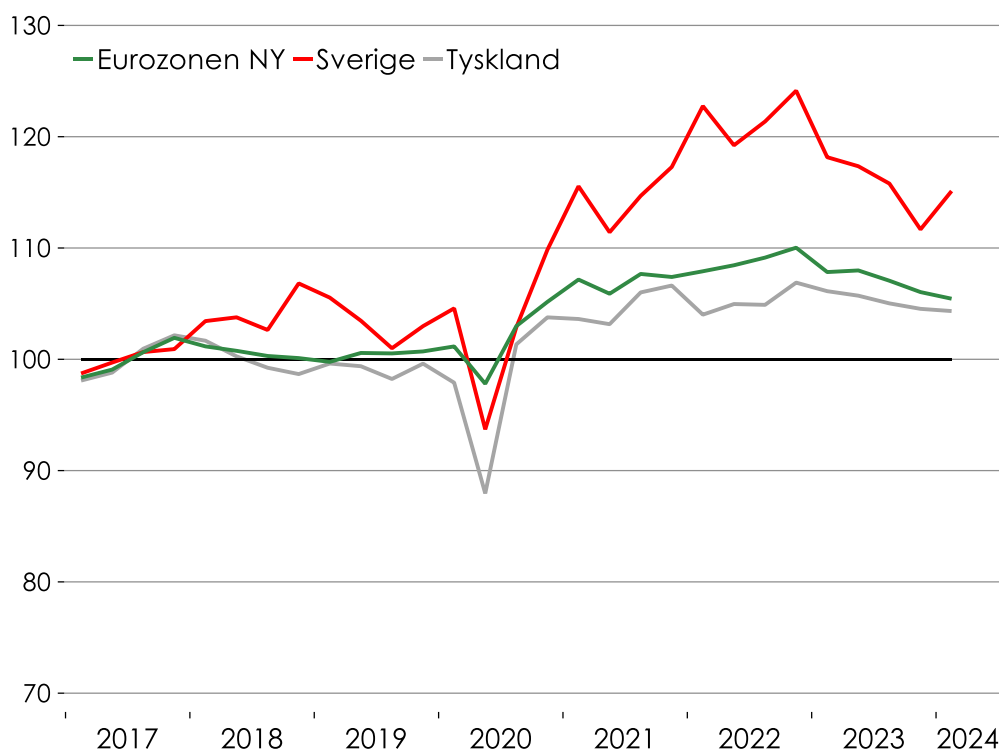
4.2 Industrins produktivetsutveckling i Sverige och internationellt

Produktiviteten inom industrin i Sverige har sammantaget sedan 2017 utvecklats starkare än i Eurozonen/Tyskland. Produktiviteten i industrin har ökat med ungefär fem procent sedan 2017 i Eurozonen och Tyskland och alltså med cirka 15 procent i Sverige.

Produktiviteten har varit relativt volatil. Från hösten 2020 fram till första kvartalet 2022 ökade exempelvis produktiviteten starkt i svensk industri, vilket inte var fallet i Eurozonen/Tyskland. Efter det föll produktiviteten i Sverige relativt mycket.

Produktivitet inom industrin

Förädlingsvärde (fasta priser) per arbetad timme inom tillverkningsindustri, index 2017 = 100

Källa: ECB, SCB & BLS

4.3 Svenska industribranscher

Skillnaderna i produktivetsutveckling är stora inom industrins olika delbranscher. Precis som för industrin sammantaget går förädlingsvärdets och produktivitetens utveckling hand i hand. Den ökning vi sett i produktiviteten i tillverkningsindustrin förefaller främst vara driven av en stark utveckling i kemisk industri och i viss utsträckning i motorfordonsindustrin. I övriga delar av industrin har produktiviteten antingen fallit eller varit i stort oförändrad. Då nationalräkenskapsstatistiken, som används för att beräkna produktiviteten, är relativt skakig har vi valt att inte visa utvecklingen av produktiviteten i de olika branscherna.

5. Pris- och växelkursutveckling

5.1 Producent- och konsumentprisindex

I tidigare kapitel har industrins utveckling följts i såväl volym (dvs. fastprisberäknat värde) som värde i löpande pris. Skillnaden dem emellan är, som framgick i kapitel 2, priser och beräknade kvalitetsförändringar med mera. När prisutveckling diskuteras hamnar fokus ofta på konsumentprisernas utveckling. För industrins konkurrenskraft är det centralt hur industrins priser utvecklas. De priser som möter industriföretagen varierar därtill starkt beroende på inom vilken bransch som företagen verkar i. I figurerna nedan visas såväl nivåer som förändringstakt för både producent- och konsumentpriser.

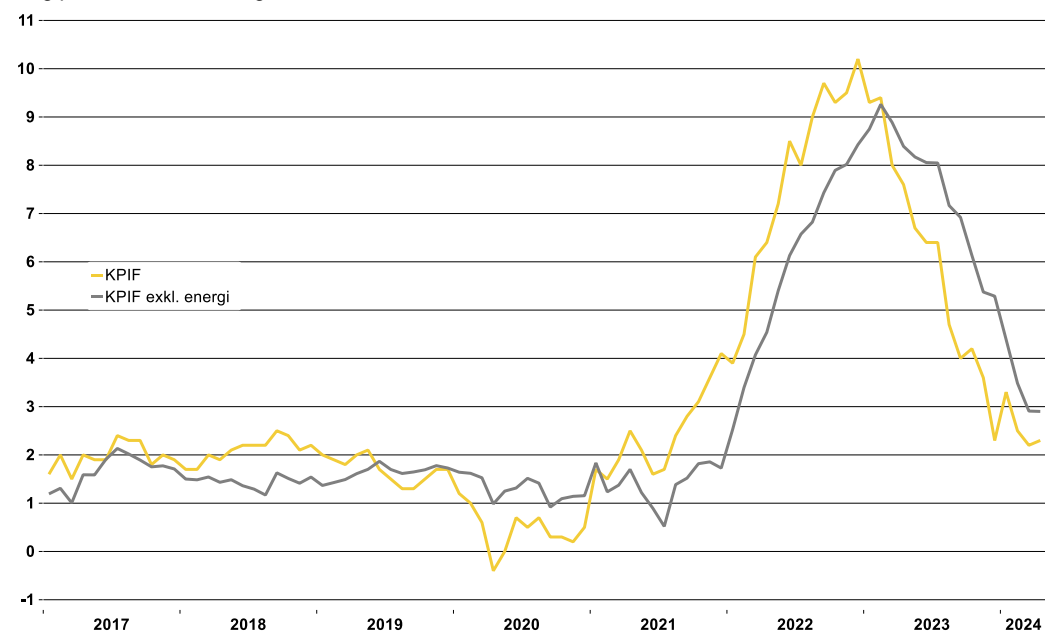
5.1.1 Inflationen tillbaka nära målet

Under åren 2017-2019 var inflationen enligt KPIF mycket nära målet på två procent. Under inledningen av 2020 bidrog lägre priser på energi och drivmedel till att KPIF föll och årstakten i april 2020 blev därmed negativ. Inflationen steg sedan gradvis och uppgick i april 2021 till över två procent för att sedan ta fart i den snabbaste inflationsuppgången sedan början av 1990-talet. Som högst nådde inflationstalen i december 2022 då KPIF var 10,2 och KPI 12,3 procent. KPIF exklusive energi toppade ett par månader senare, på 9,3 procent i februari 2023.

Lika snabbt som inflationen steg under 2022, föll den sedan tillbaka under 2023. Sedan februari 2024 har KPIF varit i närheten av målet på två procent. I genomsnitt har inflationen enligt KPIF från 2017 uppgått till 3,2 procent.

Inflationen med och utan energi

Årlig procentuell förändring

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

Uppgången i inflationen drevs i stor utsträckning av ett antal utbudschocker där stigande energipriser var det som hade klart störst betydelse. Energipriserna började stiga redan under hösten 2021 men prisuppgången tilltog efter den fullskaliga invasionen av Ukraina i februari 2022 och tog sedan ytterligare fart efter att gasledningarna i Östersjön saboterades i början av hösten 2022. De kraftigt stigande elpriserna ledde både till direkt påverkan på inflationen genom att elpriset för konsumenterna steg, och även till kostnadsökningar för företagen som i sin tur behövde höja sina priser.

På motsvarande sätt som elpriserna bidrog till den snabba inflationsuppgången har det faktum att elpriserna varit betydligt lägre under stora delar av 2023 och 2024 bidragit till att inflationen har fallit tillbaka.

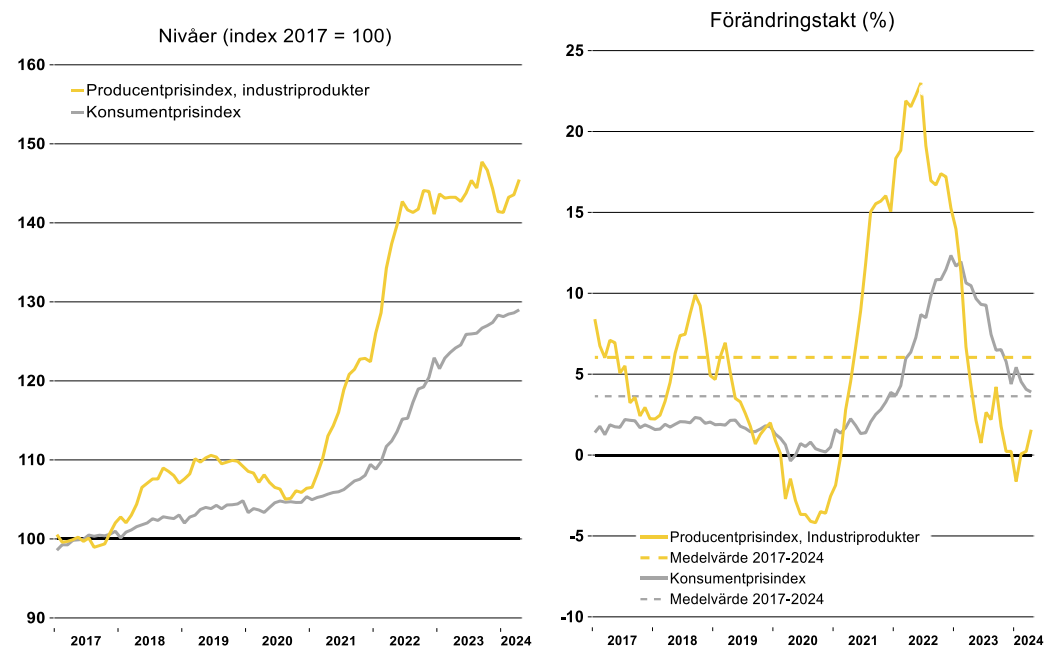
5.1.2 Snabbt stigande producentpriser

Det är dock inte bara elpriserna som påverkat företagens kostnadsutveckling. Liknande förlopp har även skett för drivmedelspriser, fraktkostnader och flera andra världsmarknadspriser på viktiga insatsvaror, inte minst inom livsmedelsindustrin. De totala producentpriserna för industriprodukter steg med som mest över 20 procent i årstakt under 2022. Under 2023 och 2024 har ökningstakten fallit tillbaka snabbt.

Det är viktigt att komma ihåg att de lägre ökningstalen, för såväl konsument- som producentpriserna, inte innebär att priserna sjunkit. De är fortfarande kvar på den klart förhöjda nivån som prisuppgången har medfört, vilket illustreras i den vänstra grafen nedan.

Sverige, producentpriser (PPI) och konsumentpriser (KPI)

Nivåer och årliga förändringstakter för PPI och KPI där PPI avser priserna för gruv- och tillverkningsindustrin

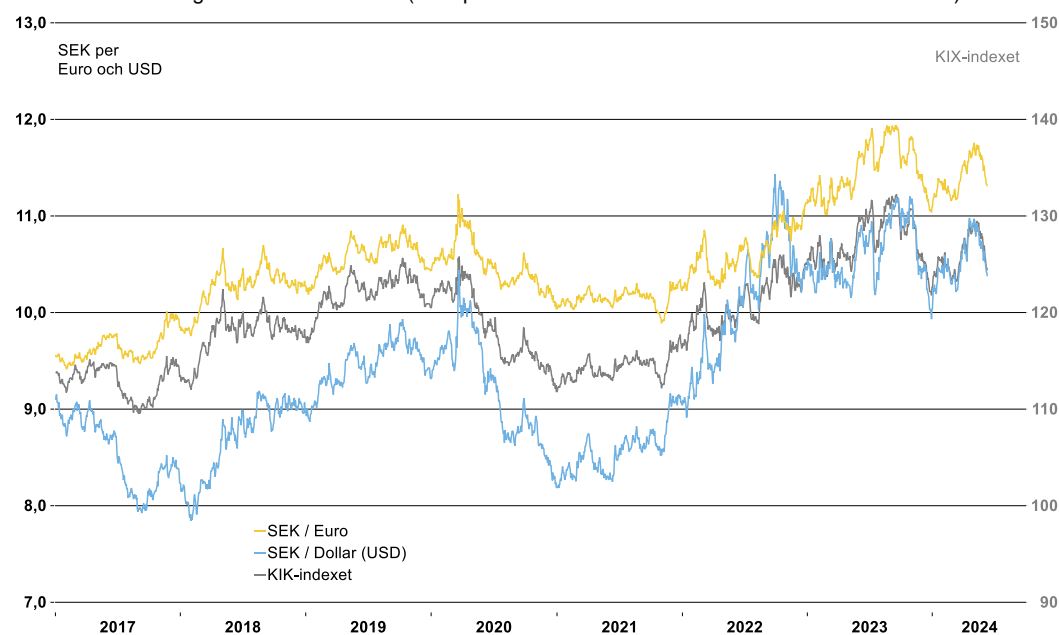
Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

5.2 Utveckling och samvariation för industrins priser

Eftersom en stor del av den svenska industriproduktionen exporteras så är exportpriserna en viktig förklaring till hur producentpriserna utvecklas. Svensk industri är starkt exponerad mot konkurrenter från andra länder. Dessutom är industrin pristagare på världsmarknaden – och i hög grad även på den svenska marknaden – och har därmed inte möjlighet att sätta sina egna priser. Exportpriser sätts i den valuta som gäller på den lokala marknaden, det vill säga i huvudsak på andra marknader än i Sverige. Vad resultatet blir i SEK bestäms av värdet på vår valuta. Svag krona ger fler kronor för exporten, men kronor som är mindre värda och vice versa.

Svenska kronans utveckling mot euron, amerikanska dollarn och KIX-indexet

Valutakursutveckling i förhållande till SEK (SEK per euro/dollar samt index 18 november 1992 = 100)

Källa: Sveriges Riksbank

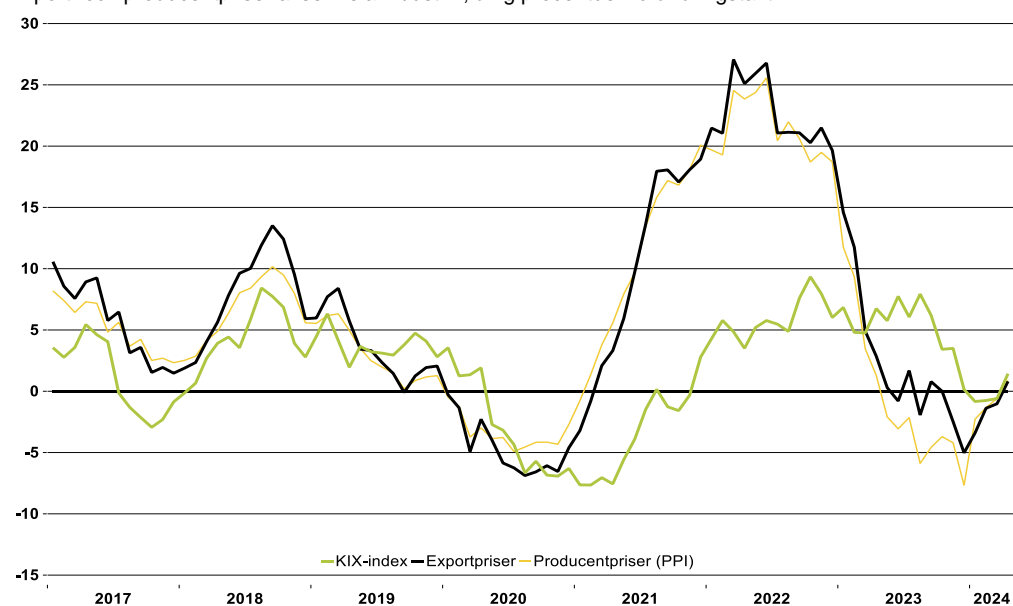
I figuren ovan framgår hur den svenska kronan har utvecklats sedan 2017 mot såväl euron och dollarn som mot det så kallade KIX-indexet.⁷ Där syns att kronan tydligt försvagades fram tills coronapandemins utbrott. Under 2020 stärktes kronkursen för att sedan utvecklas relativt stabilt fram tills slutet av 2021. Under 2022 och fram till hösten 2023 försvagades kronan relativt kraftigt igen och har sedan dess legat kvar på ungefär den nivån.

I samband med kraftiga växelkursförändringar svänger vanligtvis även industrins exportpriser, räknat i svenska kronor. Samvariationen mellan exportpriserna och växelkursutvecklingen framgår av diagrammet nedan – där förändringstakt för KIX-indexet, exportpriserna och producentpriser visas.

⁷ Det är relativt vanligt att växelkursutvecklingen mäts mot KIX- eller TCW-indexen. Växelkursutvecklingen räknat mot dessa index innebär att kronans värde mäts mot en korg av andra valutor. Vikterna i dessa index bestäms av hur stor Sveriges handel är med respektive land i förhållande till handeln med de övriga länderna.

Samvariation mellan KIX-indexet och exportpriser respektive producentpriser

Export- och producentpriser avser hela industrin, årlig procentuell förändringstakt

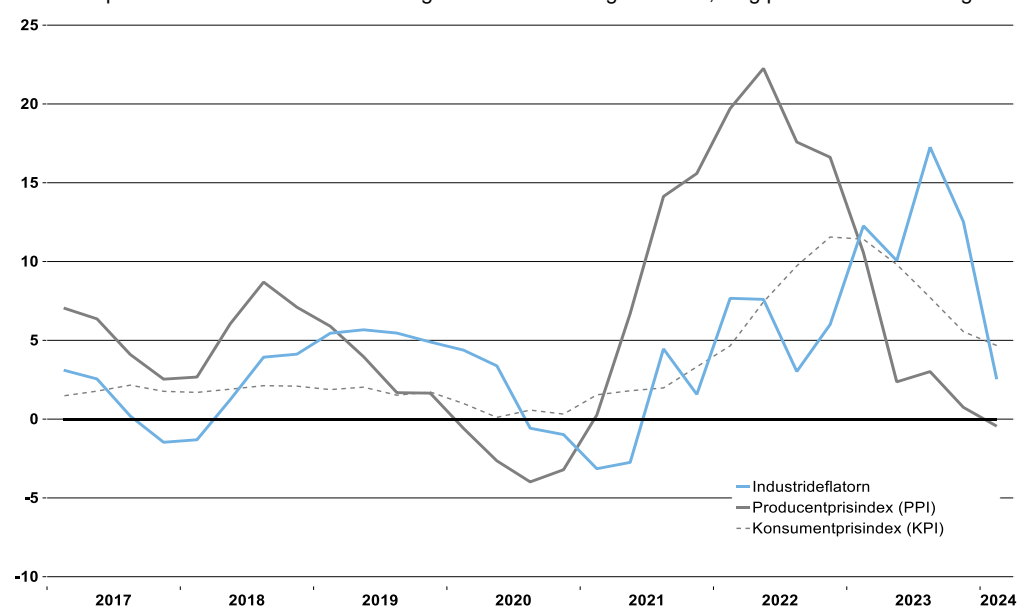

Källa: Riksbanken och statistiska Centralbyrån (SCB), prisstatistiken

Givet industrins stora utrikeshandelsberoende är det inte konstigt att industrins priser och de svenska konsumentpriserna (KPI) inte är korrelerade (vilket vi såg tidigare i detta avsnitt). Utvecklingen för industrins priser är istället relativt väl korrelerade med valutakursförändringarna, här mätt med KIX-indexet. Sedan 2021 har dock priserna haft en mer volatil utveckling än KIX-indexet. Industripriserna är också korrelerade med förädlingsvärdedeflatoren för industrin med viss tidsförskjutning (se bilden nedan).

Samvariation mellan producentpriser, konsumentpriser och industrideflatoren*

Producentpriser och industrideflatoren avser gruv- och tillverkningsindustrin, årlig procentuell förändringstakt*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaperna och prisstatistiken

* Industrideflatoren är den så kallade -förädlingsvärdedeflatoren för industrins. Den beräknas som förädlingsvärdet i löpande pris dividerat med förädlingsvärdet i fast pris.

5.3 Terms of Trade

Prisutvecklingen för exporten i förhållande till importen är ytterligare ett sätt att följa hur industrins konkurrensförutsättningar utvecklas. Detta kan studeras genom att följa hur *Terms of Trade* (också kallat bytesförhållandet) utvecklas. Om exportpriserna ökar mer än importpriserna förbättras terms of trade och landets totala köpkraft stärks. I detta avsnitt studeras hur förhållandet mellan exportpriset (exportprisindex) och importpriset (importprisindex) utvecklas.

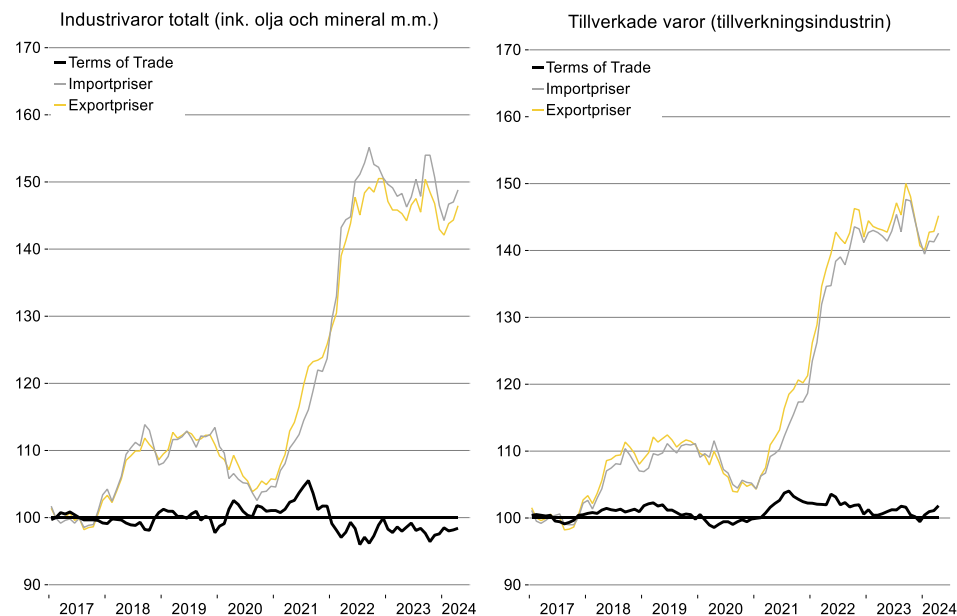
Nedan visas prisutvecklingen för industrivaror totalt (där även olja och mineraler ingår i importprisindexet) och för tillverkningsindustrins varor. För exportpriserna följer dessa två serier varandra relativt väl, medan skillnaden är större för importpriserna.

Överlag har import och exportpriserna i tillverkningsindustrin rört sig likartat sedan 2017 och förändringarna av bytesförhållandet har därmed varit små. Från 2017 fram till början av 2020 skedde i stort sett ingen förändring. Fallande priser på el och råolja i pandemins inledning förbättrade sedan bytesförhållandet. Den motsatta effekten blev tydlig under senare delen av 2021 när energipriserna istället steg markant. Det påverkade framför allt bytesförhållandet för industrivaror totalt medan effekten inte blev lika markant för tillverkade varor.

Terms of trade var i början av 2024 något under 2017 års nivå för industrivaror totalt medan den var något över 2017 års nivå för tillverkade varor, men förändringarna under hela perioden har som sagt varit små.

Sverige, utveckling för *Terms of Trade*

Terms of Trade (exportpriser/importpriser) för hela industrin respektive tillverkningsindustrin, index 2017=100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

* Förhållandet mellan exportpriset (exportprisindex) och importpriset (importprisindex).

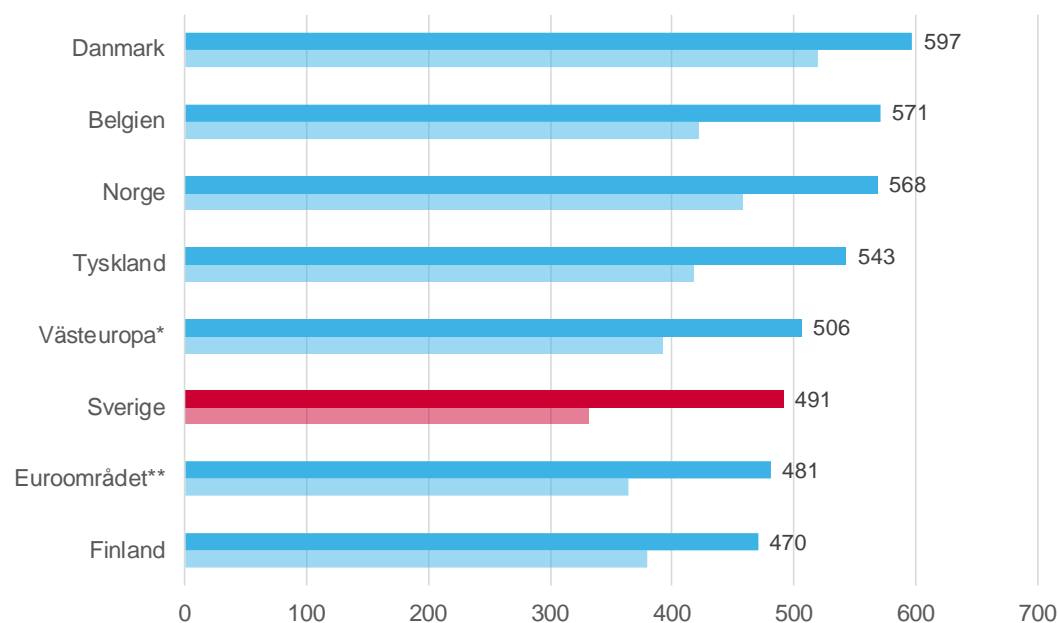
6. Löner, arbetskraftskostnader och enhetsarbetskostnader inom industrin

6.1 Nivå för arbetskraftskostnader och löner i Sverige

I detta avsnitt används uppgifter från Eurostat Labour Cost Survey (LCS) för att göra en internationell jämförelse av nivåerna för arbetskraftskostnad och lön. Det är den källa som såväl Facken inom industrin som Teknikföretagen och Industriarbetsgivarna i första hand använder i sina regelbundna återkommande publikationer.⁸ Statistiken finns uppdaterad till och med 2020 men parterna har gjort kalkyler för åren 2021-2023.⁹ Tidigare år har Conference Board använts i första hand, men eftersom den källan inte längre uppdateras har den behövts fasas ut.

Arbetskraftskostnad och lön inom industrin i Sverige och andra länder

Total arbetskraftskostnad (ej skuggade staplar) och lön (skuggade staplar) för samtliga anställda inom tillverkningsindustrin 2023 (SEK per timme)

Källa: Eurostat Labour Cost Survey (LCS)

* De länder som KIX-viktats samman till Västeuropa (exkl. Sverige) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

** Euroländerna exklusive Kroatien, Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland har landet viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

⁸ Se Facken inom industrins rapportserie *Globala arbetskraftskostnader* eller Teknikföretagens och Industriarbetsgivarnas dito *Industrins arbetskraftskostnader internationellt* för en fördjupning om internationella arbetskraftskostnader.

⁹ Med hjälp av växelkurser och indexserier som anger kostnadsutveckling i lokal valuta har aktuella kostnadsnivåer kalkylerat. För uppgifterna enligt Eurostat Labour Cost Survey har uppgifter för 2020 använts. Indexserier från Eurostat Labour Cost Index (LCI) har i första hand använts för framräkningen.

Arbetskraftskostnaden var 491 SEK per timme inom industrin i Sverige under 2023 (enligt Eurostat). Det kan t.ex. jämföras med en kostnad per timme på 543 SEK i Tyskland eller 506 SEK i Västeuropa (exklusive Sverige), viktat med konjunkturinstitutets KIX-vikter. Arbetskraftskostnaden i Sverige låg 2023 alltså under både Västeuropas och den tyska nivån, mätt i svenska kronor, men högre än i Finland.

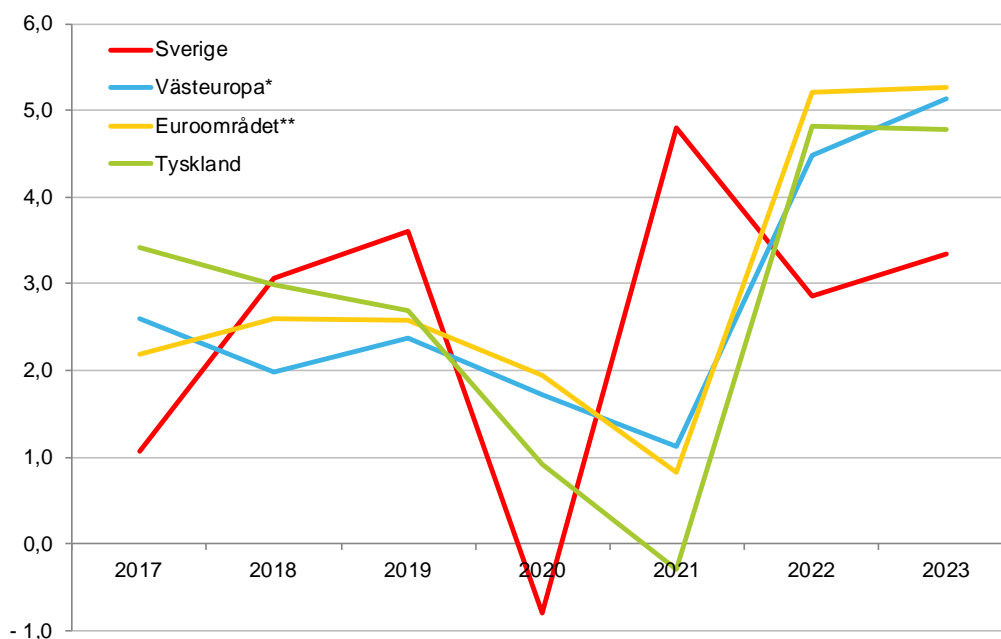
6.2 Ökningstakt för lön och arbetskraftskostnad (i lokal valuta)

Genom att studera utvecklingen för lön och arbetskraftskostnad i lokal valuta kan ökningstakten i respektive land/område särskiljas från växelkursförändringarna. Eurostat Labour Cost Index (LCI) är den källa som används för att jämföra ökningstakt för arbetskraftskostnad och lön inom EU.

Statistiken över utvecklingen av arbetskraftskostnader och löner åren 2020-2021 påverkas av de krisåtgärder som vidtagits i många länder för att minska pandemins effekter på arbetsmarknaden. T.ex. olika former av korttidsarbete och nedsättning av företagens sjuklönekostnader. Detta medför att det är problematiskt att få en rättvis bild av hur arbetskraftskostnader och löner utvecklats i olika länder den senaste tiden.

Ökningstakt för arbetskraftskostnad per timme inom industrin

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och anges i lokal valuta

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI)

* De länder som vägts samman till Västeuropa (Sverige ingår ej) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike, dvs. de länder för vilka det finns LCI-data.

** Euroländerna exklusive Kroatien, Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Estland, Lettland, Litauen och Slovakien ingår från och med det år de blev euroländer. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland, Lettland och Litauen har länderna viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

Tabellen nedan kompletterar diagrammet genom att redovisa utvecklingen av arbetskraftskostnaderna i några viktiga konkurrentländer och områden ytterligare. Diagrammet och tabellen visar att svensk industri i genomsnitt under perioden 2017-2023 haft en något lägre ökningstakt av arbetskraftskostnaderna jämfört med Västeuropa,

Euroområdet och Tyskland. Jämfört med Finland har de svenska arbetskraftskostnaderna ökat snabbare under perioden.

Ökningstakt för arbetskraftskostnad per timme

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och anges i lokal valuta*

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Medel 2017-2023
Sverige	1,1	3,1	3,6	-0,8	4,8	2,9	3,3	2,6
Tyskland	3,4	3,0	2,7	0,9	-0,3	4,8	4,8	2,8
Finland	-1,9	1,1	0,6	-0,4	4,0	3,3	3,7	1,5
Norge	9,7	-2,7	3,5	2,1	2,9	1,7	7,1	3,5
Västeuropa*	2,6	2,0	2,4	1,7	1,1	4,5	5,1	2,8
Euroområdet**	2,2	2,6	2,6	1,9	0,8	5,2	5,3	2,9

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI)

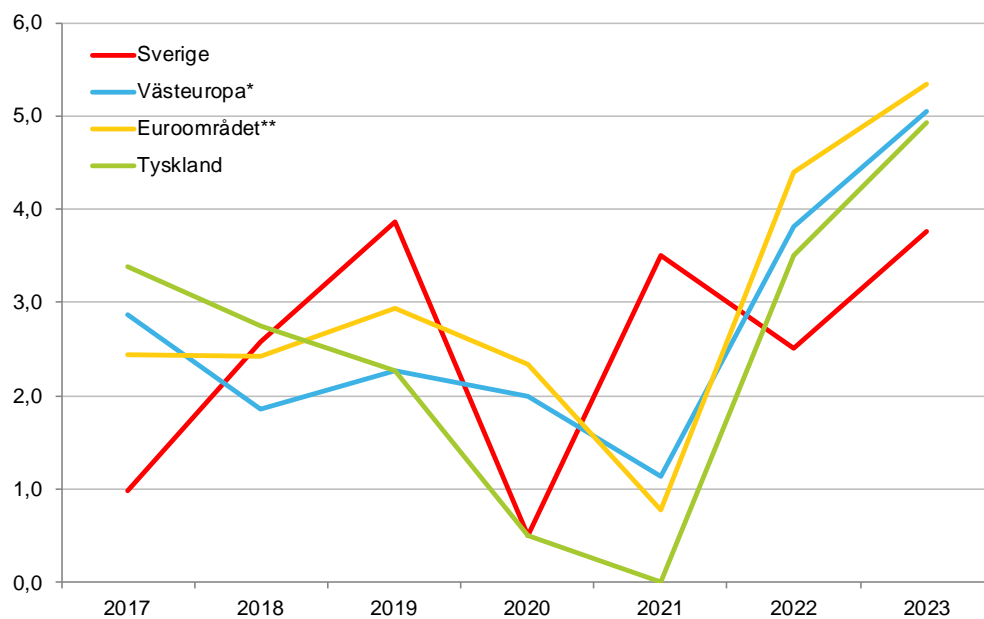
* De länder som vägts samman till Västeuropa (Sverige ingår ej) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike, dvs. de länder för vilka det finns LCI-data.

** Euroländerna exklusive Kroatien, Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Estland, Lettland, Litauen och Slovakien ingår från och med det år de blev euroländer. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland, Lettland och Litauen har länderna viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

Om vi i stället visar hur löneökningstakten ser ut enligt samma källa (Eurostat LCI) får vi diagrammet nedan. Utvecklingen av lönerna är snarlik den som arbetskraftskostnaderna haft, även om svängningarna inte varit lika stora.

Löneökningstakt inom industrin

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och ökningstakten anges i lokal valuta

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI)

* Se tidigare figur för ökningstakt för information om vilka länder som ingår.

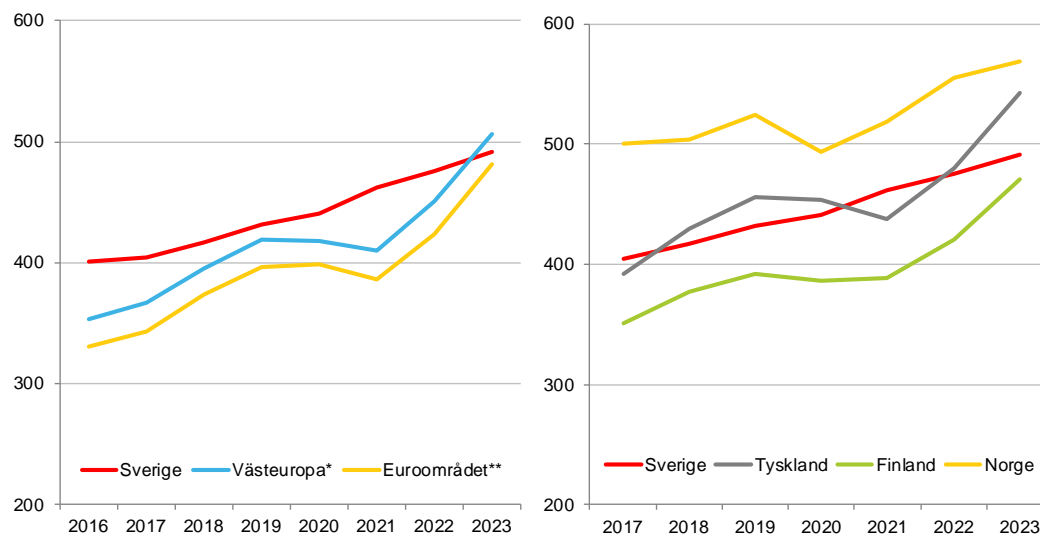
** Se tidigare figur för ökningstakt för information om vilka länder som ingår.

6.3 Arbetskraftskostnadsutveckling i gemensam valuta

När utvecklingen för arbetskraftskostnaderna studeras i gemensam valuta framgår såväl effekter av lokal ökningstakt som växelkursförändringar. Utvecklingen illustreras nedan med hjälp av uppgifter från Eurostat.

Utveckling av arbetskraftskostnad i Sverige och ett antal andra länder/områden

Total arbetskraftskostnad per timme för samtliga anställda inom tillverkningsindustrin (SEK per timme)

Källa: Eurostat Labour Cost Survey (LCS)

* De länder som KIX-viktats samman till Västeuropa (exkl. Sverige) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

** Euroländerna exklusive Kroatien, Lettland, Litauen, Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland har landet viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

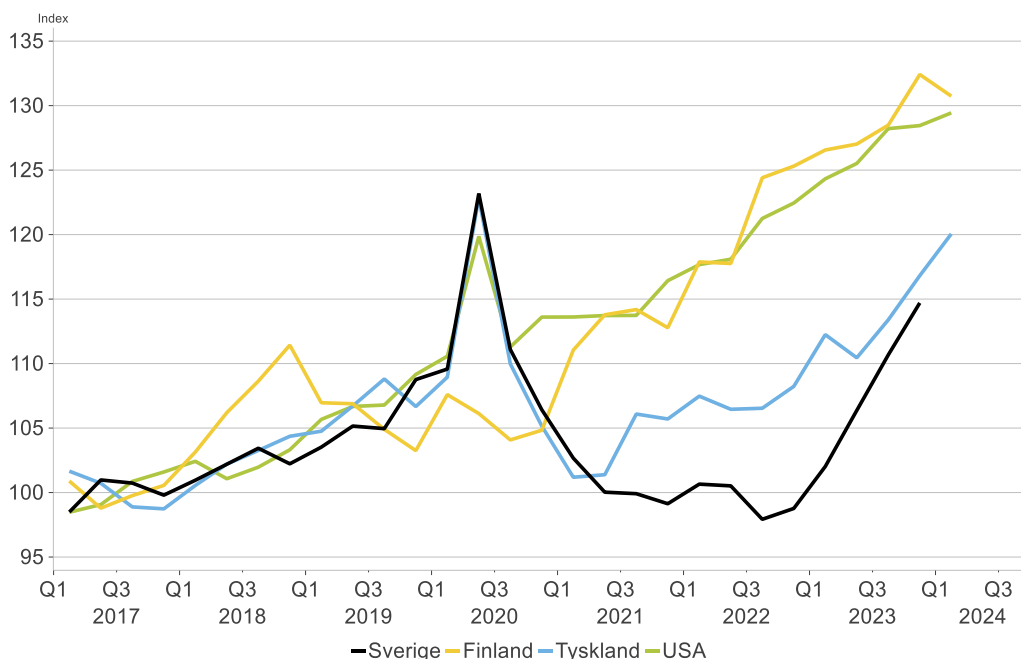
Växelkursen har haft stor inverkan på det svenska relativa arbetskraftskostnadsläget under perioden. Fram till 2019 har en svagare kronkurs medverkat till att den relativa arbetskraftskostnaden har sjunkit i svensk industri. Åren 2020-2021 har den svenska relativa arbetskraftskostnaden ökat. De senaste åren har den relativa arbetskraftskostnaden sjunkit och ligger nu under ett genomsnitt i Västeuropa och i nivå med Euroområdet. Kostnaden i Sverige är lägre än i Tyskland och Norge men högre än i Finland.

6.4 Enhetsarbetskostnader och relativa enhetsarbetskostnader

I detta avsnitt visas hur kostnaden per producerad enhet utvecklats i svensk industri och några andra länder. Detta mått tar både hänsyn till utvecklingen arbetskraftskostnader och till produktiviteten.

Utveckling av enhetsarbetskostnader i Sverige och andra länder

Index 2017=100

Källa: ECB

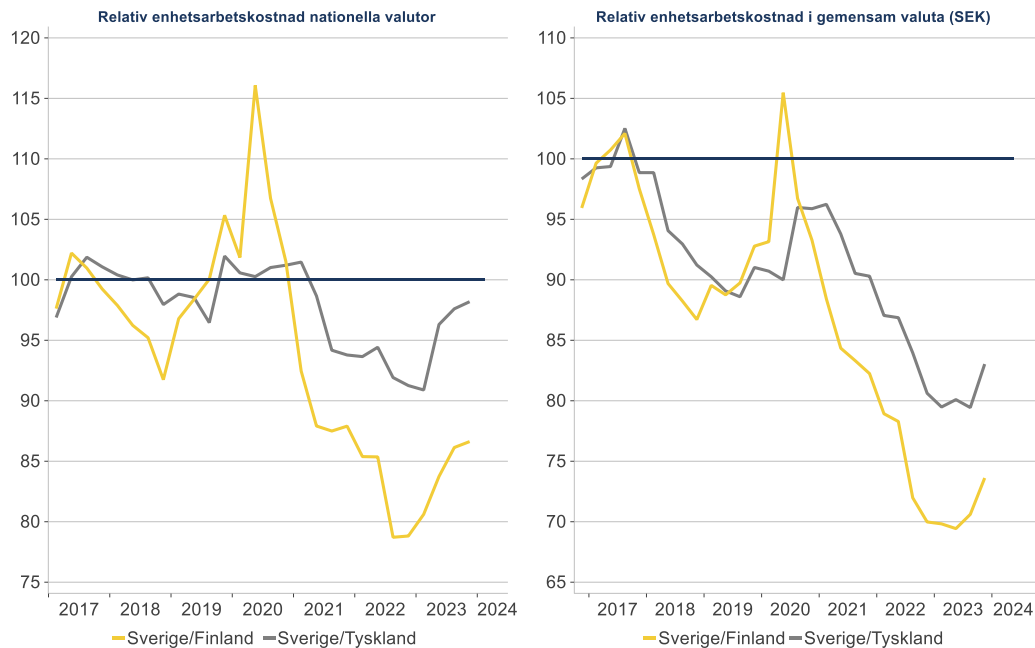
Precis som produktiviteten kan enhetsarbetskostnaderna uppvisa stora kast på grund av tillfälliga nedgångar och uppgångar i efterfrågan. Detta märks mycket tydligt för siffrorna som avser det andra kvartalet 2020. I och med att pandemin då innebar kraftiga produktionsminskningar steg enhetsarbetskostnaderna brant på många håll. I takt med att produktionen ökade under det tredje kvartalet och företagen anpassade antalet anställda efter det nya läget så stabiliserades enhetsarbetskostnaderna åter. När man studerar enhetsarbetskostnaderna bör man därför försöka se till lite längre perioder, helst en hel konjunkturcykel. Enhetsarbetskostnaden i svensk industri har ökat ungefär som i Tyskland, men mindre än i Finland och USA i genomsnitt under perioden 2017-2023.

Växelkursen är en viktig komponent i bedömningen av den kostnadmässiga konkurrenskraften. Därför är relativa priser och kostnader omräknat till samma valuta relevanta. Om den svenska enhetsarbetskostnaden ökar snabbare än i omvärlden kan den svenska konkurrenskraften bibehållas om kronans värde mot andra valutor sjunker. Men växelkursen påverkas av många olika faktorer så ökningstakten av löner och arbetskraftskostnader kan inte sättas under antagande att växelkursen alltid kan jämna ut eventuella skillnader mot konkurrentländer.

Följande två diagram visar den relativa enhetsarbetskostnaden i svensk industri jämfört med några andra länder beräknat på två olika sätt. Dels hur utveckling ser ut när man jämför enhetsarbetskostnaden i respektive lands nationella valuta och dels när man jämför

den omräknat till gemensam valuta – i detta fall svenska kronor. I diagrammen nedan betyder värdet 100 på skalan att de relativa enhetsarbetskostnaderna utvecklats lika som de svenska. Om värdet är högre än 100 har de svenska kostnaderna ökat mer från i detta fall 2017. Om värdet är lägre har de svenska kostnaderna ökat långsammare jämfört med respektive land sedan 2017.

Utveckling av relativa enhetsarbetskostnader i Sverige och andra länder Index 2017=100

Källa: Eurostat, ECB och egna beräkningar

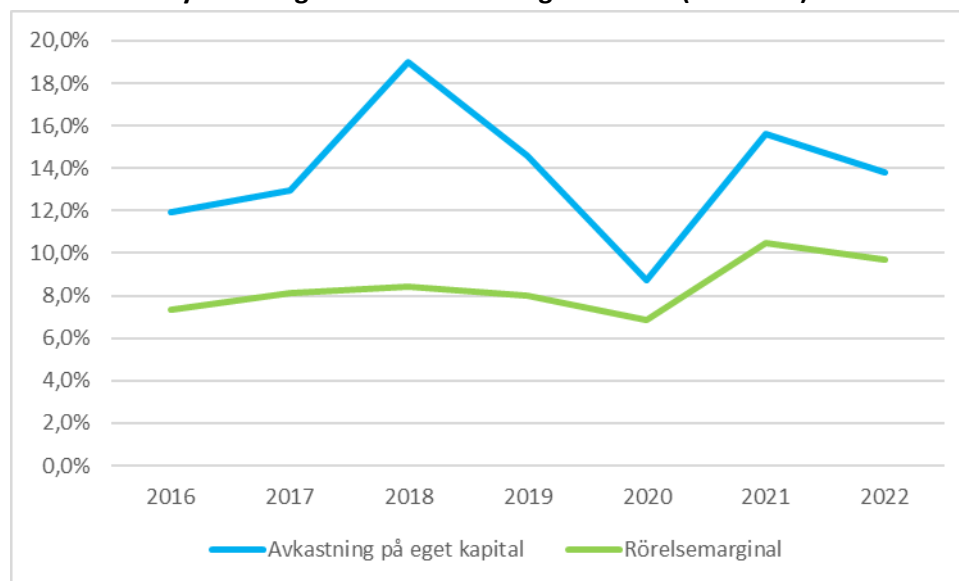
Mätt i nationella valutor har de relativa enhetsarbetskostnaden sammantaget ökat ungefär lika mycket i Sverige och Tyskland under perioden 2017-2023. Jämfört med Finland har enhetskostnaderna ökat mindre i Sverige sedan 2017. Om vi istället mäter kostnadsutvecklingen i gemensam valuta, här i svenska kronor, så har enhetsarbetskostnaden ökat långsammare i Sverige jämfört med i både Tyskland och Finland. Förklaringen är den kraftigt försvagade svenska kronan.

7. Lönsamhet och investeringar

7.1 Lönsamhet inom industrin i Sverige

Utvecklingen av industrins vinster och lönsamhet kan studeras med hjälp av SCBs undersökning Företagens ekonomi. I diagrammet visas dels rörelsemarginalen, dvs. rörelseresultat i relation till nettoomsättningen, dels avkastning på eget kapital, dvs. rörelseresultat efter finansiella poster i relation till justerat eget kapital.¹⁰

Ekonomiska nyckeltal i gruv- och tillverkningsindustrin (industrin) 2016-2022

Källa: SCB, Företagens ekonomi

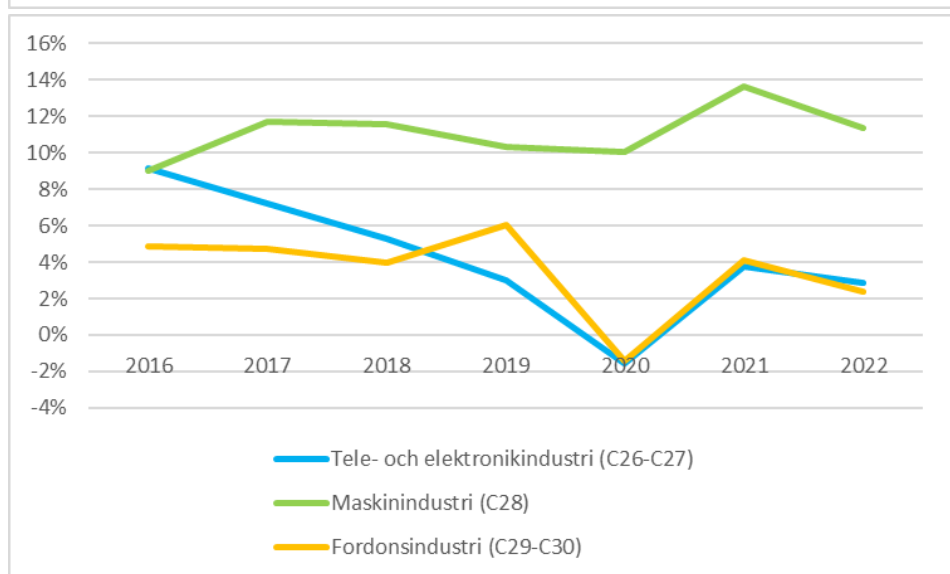
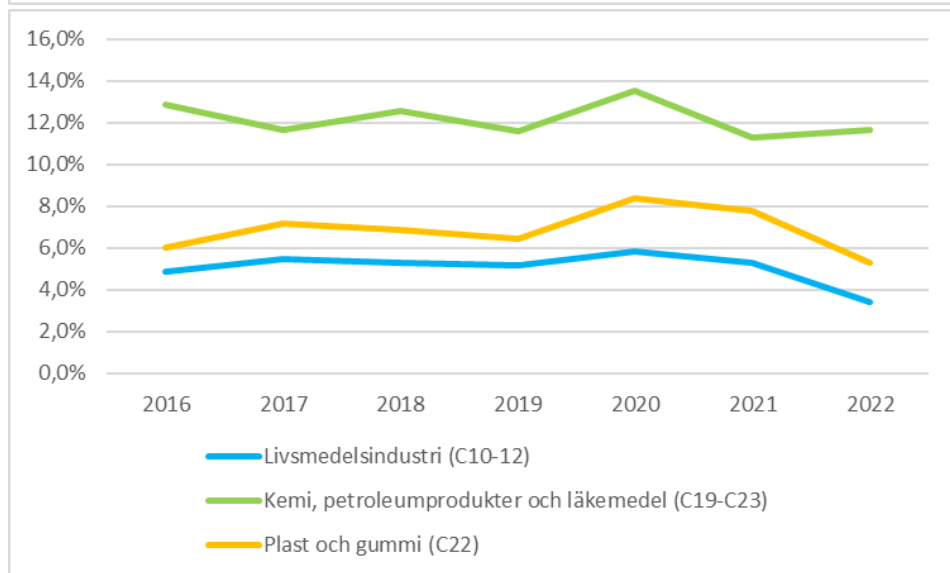
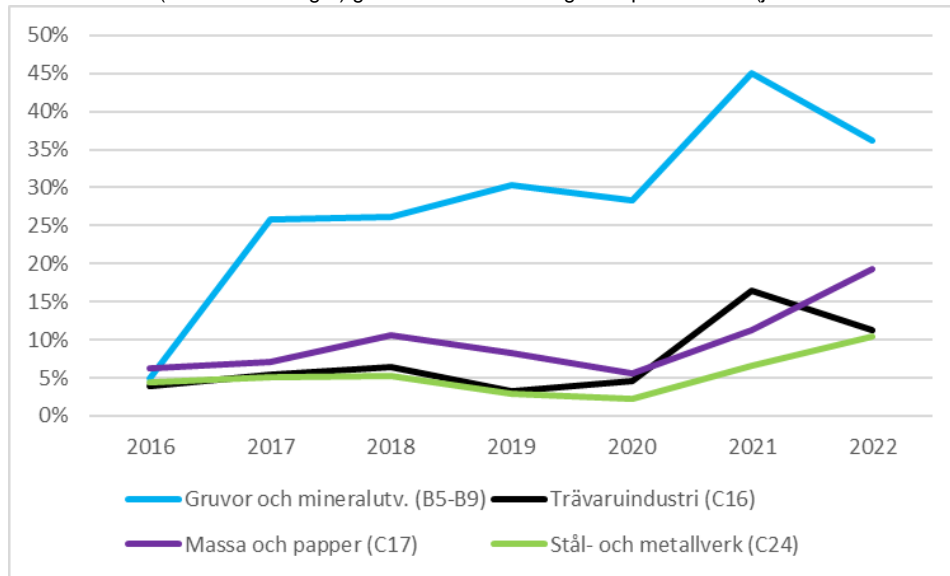
2017 och 2018 förbättrades lönsamheten enligt måtten i diagrammet, det gäller särskilt avkastning på eget kapital. 2019 och 2020 minskade lönsamheten enligt dessa mått. 2021 steg lönsamheten enligt båda dessa mått men föll sedan tillbaka något under 2022.

Skillnaden i utvecklingen av olika ekonomiska nyckeltal är relativt stor mellan industrins branscher. Rörelsemarginalen har förbättrats under senare år i en del branscher, medan den varit oförändrad eller minskat i andra branscher. I de tre diagrammen på nästa sida illustreras utvecklingen av rörelsemarginalen i olika branscher för åren 2016-2022. 2021 steg rörelsemarginalen i många branscher efter nedgången 2020 men i kemi- och läkemedelsindustrin minskade rörelsemarginalen. Detsamma fast i mindre utsträckning gäller livsmedelsindustrin och gummi- och plastindustrin. 2022 minskade marginalen i flertalet branscher men den steg i massa och pappersindustrin och i stålindustrin.

¹⁰ Med justerat eget kapital menas eget kapital samt 78 procent av obeskattade reserver (i samtliga fall utgående balans).

Rörelsemarginalens utveckling i ett antal industribranscher 2016-2022

Rörelseresultat (efter avskrivningar) genom nettoomsättning exkl. punktskatter (justerat för merchanting)*

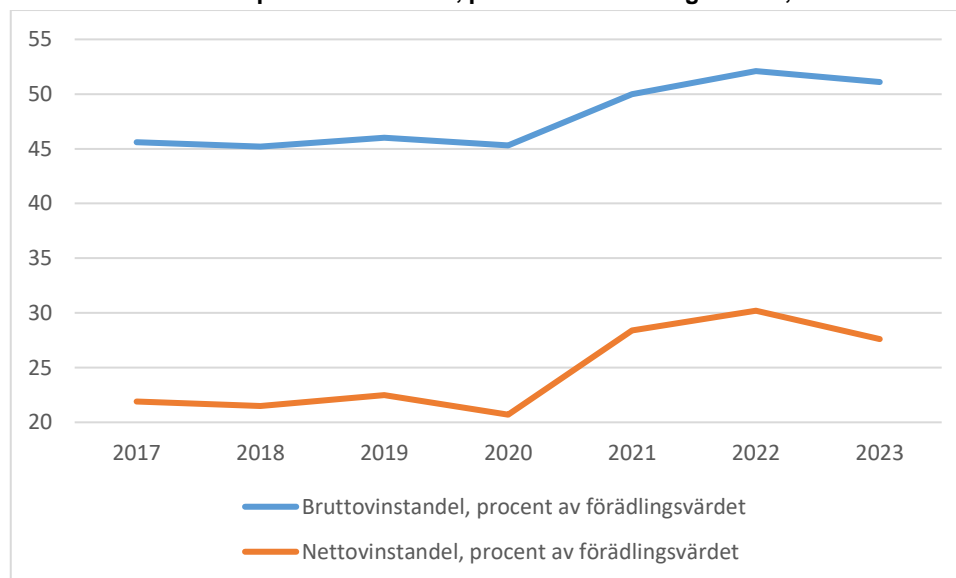

Källa: SCB, Företagens ekonomi

Ett annat mått på lönsamheten som kan tas fram ur nationalräkenskaperna är vinstandelen. Det förädlingsvärde, dvs. produktionen minus insatsförbrukningen, som skapas i ett företag går antingen till arbetskraftskostnader eller så kallat driftöverskott. Driftöverskottet som andel av förädlingsvärdet kallas för vinstandel och där ingår inte bara vinst utan också räntekostnader samt avskrivningar för att ersätta förslitet kapital, till exempel maskiner och lokaler. Genom att sätta dessa i relation till förädlingsvärdet fås vinstandelen och arbetskostnadsandelen. Om vinstandelen ökar så sker det på bekostnad av arbetskostnadsandelen och tvärtom. I diagrammet nedan visas brutto- och nettovinstandelens utveckling, skillnaden beror på att man i nettovinstandelen dragit bort kapitalförslitningen från det totala överskottet.

Under 2017–2020 låg industrins vinstandel nära ett långsiktigt genomsnitt, mätt sedan 1998 dvs. under perioden med Industriavtal. Sedan dess har vinstandelen stigit snabbt och har under de senaste tre åren legat högre. Under 2023 sjönk vinstandelen något i förhållande till året innan och bedömningen är att den 2024 kommer sjunka ytterligare. Nedgången drivs av en tydligt lägre inflation och att de nominella lönernas ökningstakt är högre jämfört med perioden före 2023.

Industrins brutto- resp nettovinstandel, procent av förädlingsvärdet, 2017-2023

Källa: Konjunkturinstitutet

7.2 Investeringar i Sverige och i andra länder

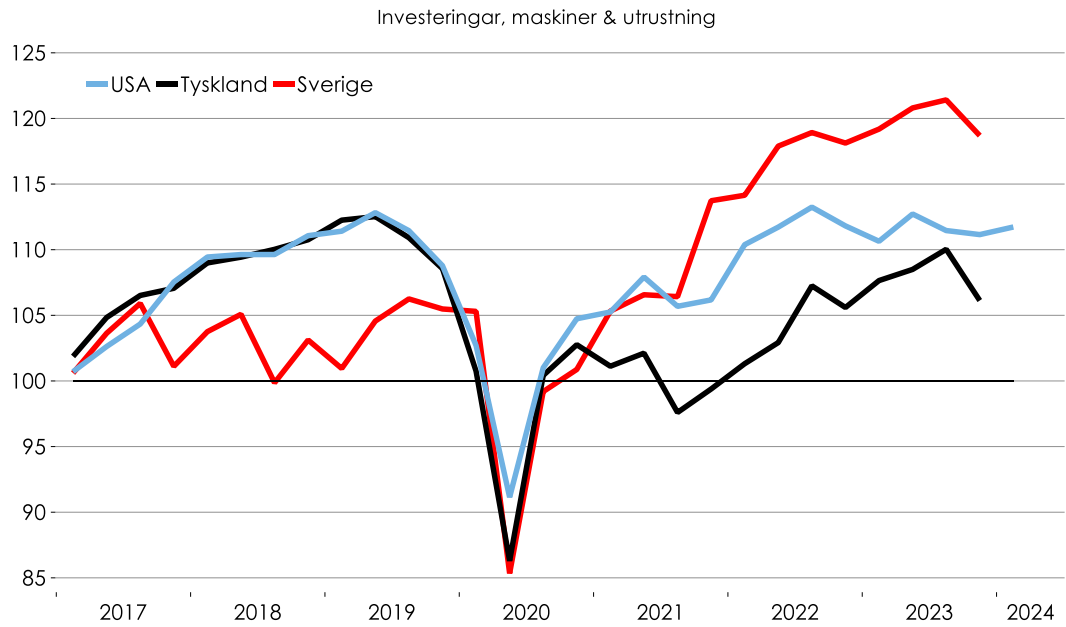
Brist på statistik gör att det inte går att jämföra investeringsutvecklingen inom tillverkningsindustrin i olika länder.

De senaste åren har utvecklingen för investeringarna varierat kraftigt mellan olika länder. Eftersom statistik för investeringar för industrin eller tillverkningsindustrin inte finns tillgänglig väljer vi istället att visa statistik för investeringar i maskiner och utrustning. Denna statistik visar att de svenska investeringarna under perioden 2017 till 2019 utvecklats svagare än i USA och Tyskland. Från 2019 och framåt ligger den svenska utvecklingen i linje med motsvarande investeringar i USA. Pandemin medförde ett ras i investeringarna. De tyska maskininvesteringarna har till skillnad från de i Sverige och

USA inte återhämtat sig sedan pandemin. 2021 och 2022 ökade de svenska maskininvesteringarna även snabbare än de i USA.

Maskininvesteringar i Sverige och internationellt

Totala investeringar i maskiner och utrustning, index 2017 = 100

Källa: SCB, Statistisches Bundesamt & BEA

8. Inköpschefsindex och ledande indikatorer

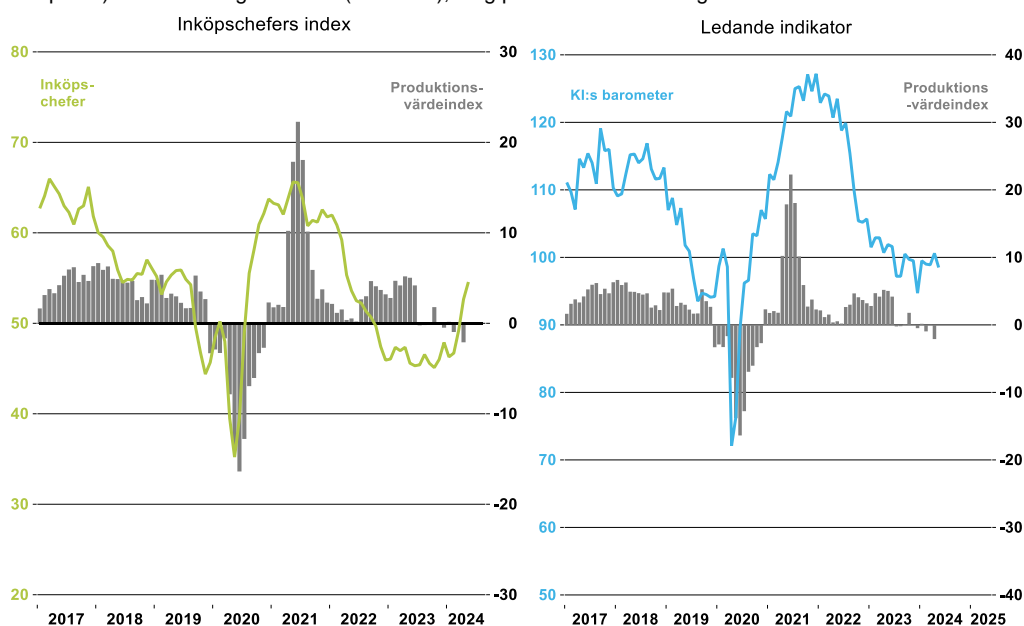
8.1 Indikatorer för industrin i Sverige

För att prognostisera den ekonomiska utvecklingen några månader framåt i tiden används ofta så kallade ledande indikatorer.

I figuren nedan visas utvecklingen av olika indikatorer och produktionens förändringstakt inom tillverkningsindustrin i Sverige. I Konjunkturinstitutets indikator anger värdet 100 gränsen för förväntad tillväxt, i inköpschefsindex är motsvarande värde 50. Historiskt har dessa gränser överensstämmt relativt väl med om industriproduktionen har ökat eller minskat.

Sverige, ledande indikator och inköpschefsindex

Konjunkturinstitutets konfidensindikator och inköpschefernas index för Sverige samt produktionsvärdeindex (fasta priser) för tillverkningsindustrin (C10-C33), årlig procentuell förändringstakt

Källa: Konjunkturinstitutet, Swedbank och Statistiska Centralbyrån (SCB).

För produktionsvärdeindex har kalenderkorrigerad och säsongrensad data från SCB använts. Serierna är även utjämnad med 3 månades glidande medeltal

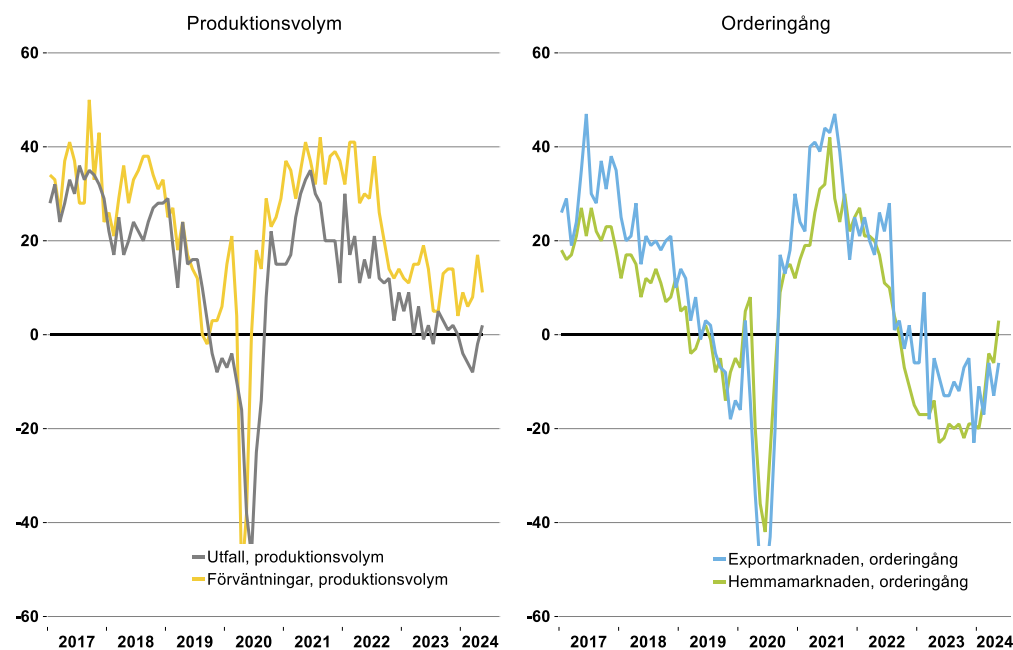
Under 2022 föll inköpschefsindex för industrin snabbt. Under 2023 låg sedan indexet tydligt under 50. Även i början av detta år var indexet lågt men en tydlig ökning skedde i mars och april och index hamnade då över 50, vilket indikerar förväntad tillväxt. Trots de dystra tongångar i inköpschefsindex under 2023 fortsatte industriproduktionen att öka i årstakt under första halvåret. Därefter stannade årstillväxten av för att gradvis bli allt mer negativ. Samstämmigheten har alltså inte varit så god det senaste året.

Konjunkturinstitutets konfidensindikator för industrin har inledningsvis av perioden utvecklats på ett likartat sätt som inköpschefsindex. Indikatorn föll kraftigt 2022 och låg under 100 andra halvåret 2023. Under 2024 har indikatorn legat på knappt 100, vilket

därmed indikerar ett relativt neutralt läge, men åt det svagare hållet. Indikatorns utveckling är därmed mer samstämmig med rörelserna i PVI än inköpschefsindex.

Konjunkturinstitutets barometer

Produktionsvolym och ordergång för tillverkningsindustrin (C10-C33) säsongrensade netttotal

Källa: Konjunkturinstitutet

I figurerna ovan redovisas säsongrensade netttotal för produktionsvolym och ordergång enligt Konjunkturinstitutets mätning. Under en längre period har företagens bedömningar av nuvarande produktionsvolym varit svagare än förväntningarna på kommande produktionsvolym. Så är fallet även under 2024. Utfallen och förväntningarna har dessutom trendat nedåt. I april och maj skedde dock en viss uppgång, förhoppningsvis är detta inte enbart ett hack i kurvan. Även ordergången både på export- och hemmamarknaden har fallit tillbaka sedan 2021. Fortfarande tyder statistiken på minskad ordergång på exportmarknaden men indikatorn förefaller ha bottnat.

Sammantaget har KI-barometern och inköpschefsindex för industrin under senaste året gett ett hyfsat samstämmig bild – 2023 var ett svagt år och indikatorerna tyder på att det värsta är bakom oss. Inköpschefsindex indikerar däremot en mer positiv bild under 2024 än Konjunkturbarometern. Produktionen har dock rört sig sidledes hittills i år och produktionen är lägre jämfört med under 2023.

8.2 Indikatorer för industrin i konkurrentländer

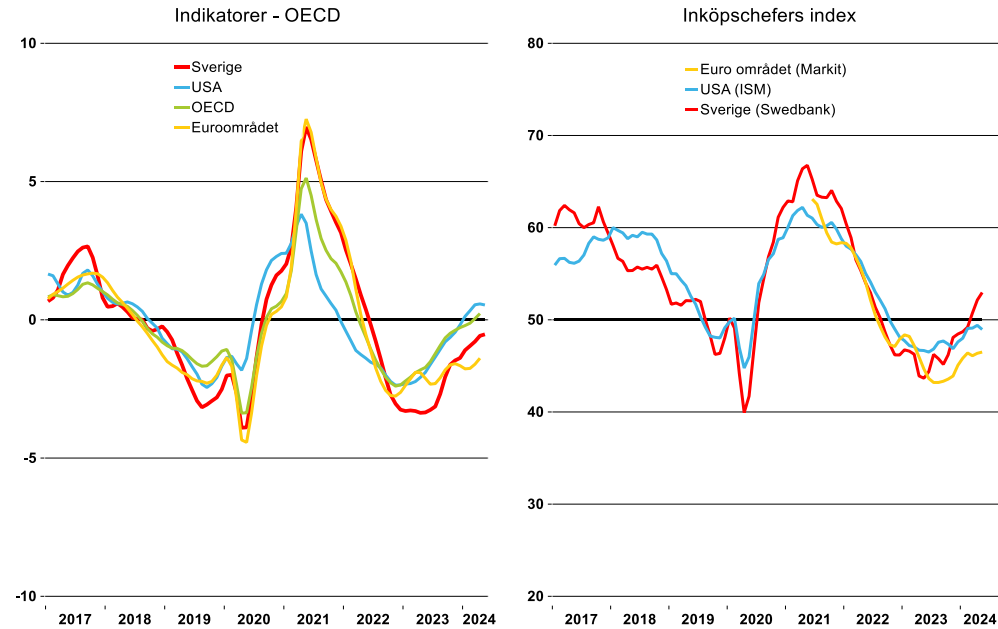
Konfidensindikatorer och inköpschefsindex finns även för andra länder och regioner. I detta avsnitt redovisar vi bland annat EU-kommissionens konfidensindikator för industrin. Det bygger på motsvarande undersökningar som Konjunkturinstitutets serier för Sverige ovan. För inköpschefsers index använder vi de serier som finns och som vanligtvis används för respektive land.

Inköpschefsindex för industrin har i de redovisade länderna haft en liknande utveckling som i Sverige, med en snabb uppgång efter det kraftiga fallet i pandemins inledning och sedan en tydlig nedgång igen under 2022 och inledningen av 2023. Därefter blev det en

utplaning på en låg nivå under 2023. En viss vändning i inköpschefsindex kan även noteras i andra länder under senare tid. Länder där det fortsatt ser väldigt svagt ut i är Tyskland och Finland.

Konfidensindikatorer och inköpschefsindex jämfört med Euroområdet, OECD och USA

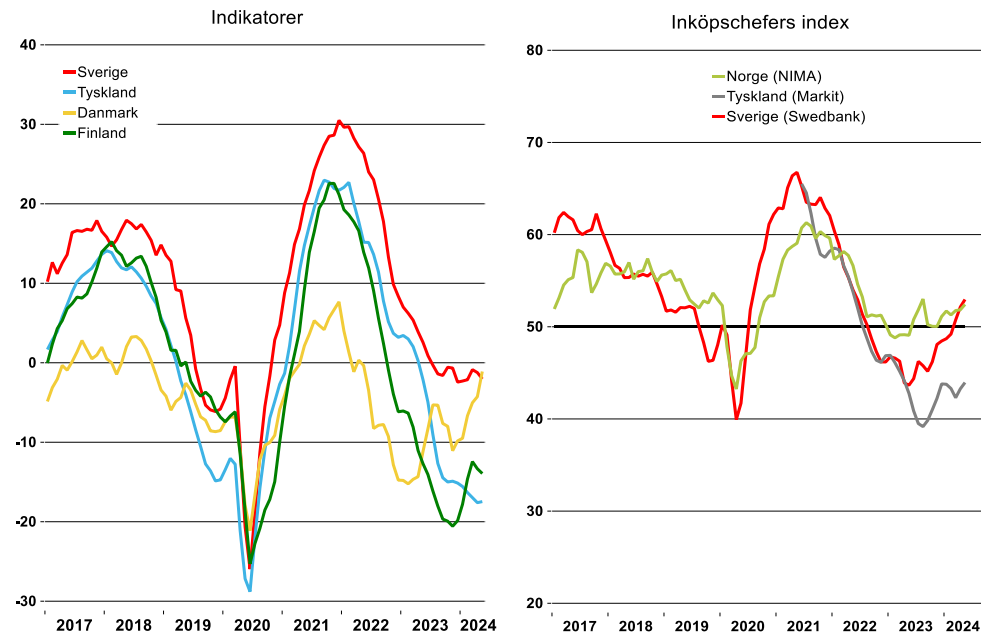
Konfidensindikator för industrin enligt OECD (MEI) samt inköpschefeernas index, enligt angivna källor

Källa: OECD, Swedbank, ISM och Markit.

Konfidensindikatorer och inköpschefsindex jämfört med Tyskland och Norden

Konfidensindikator för industrin enligt EU (DG ECFIN) samt inköpschefsindex, enligt angivna källor

Källa: EU (DG ECFIN) Swedbank, NIMA och Markit.

www.industriradet.se